

Běsi

„Postavy na jevišti by měly být ploché jako šaty na módní přehlídce: to, co vnímáte, by nemělo být nic jiného, než co vidíte. Psychologický realismus je odporný, protože nám dovoluje utéct od nestravitelné reality únikem do „plnokrevnosti“ osobnosti tím, že nám umožňuje ztratit se v hlubinách individuálního charakteru. Spisovatelovým úkolem je tento manévr blokovat, dotlačit nás k tomu, abychom přihlíželi hrůze nevzrušeným pohledem.“

Elfriede Jelinek

Prolog

(Petr Štěpánovič, Kirillov. Kirillov vášnivě promluvá.)

- KIRILLOV: Život je bolest, bolest je. Strach, strach je život. A člověk nešťastný, je nešťastný, to je. Všechno, dneska, všechno jenom bolest, bolest je. A strach. Ten taky. Strach. Člověk miluje, dneska život miluje, protože strach, protože strach a bolest miluje. Tak to udělali. Strach a bolest. A není, dneska, není ještě člověk, člověkem člověk. Protože... Protože... Člověk! Ano, člověk, člověkem bude, jenom tehdy bude, člověkem, člověk, šťastný a hrdý bude, ten člověk, až, tehdy až, až jedno, až úplně jedno mu bude, jestli bude žít, jestli přežije, nebo nepřežije, jestli umře prostě. Až tehdy bude člověk. Skutečný, nový člověk. Protože na životě, lpění na životě, to je, to je to, otroctví to je. A přemůže, kdo přemůže bolest a strach, taky strach, tak se stane, opravdu stane, bohem se stane, on sám. Když jedno, mu jedno bude, jestli žije, nebo nežije už. Každý, úplně každý, kdo svobodu, kdo tu chce, svobodu, odvázat musí, být odhodlán musí, se zabít. Každý! Kdo problém, tajemství, klam, lži velké, největší lži tajemství objeví. Že život je neštěstí, a bolest že je, taky, život. Tak toho, toho klamu. Ne, není. Není neštěstí. Je štěstí život, štěstí. A když ochoten, když odhodlaný jste, zabít se. Když nesejde vám, na životě nesejde, pak svobodný. Teprve pak svobodný jste. A víte, konečně víte, že život štěstí, štěstí je. A cestu. I jiným dalším ukážete, cestu. Vy sám. Tím, že zabijete, že se zabijete. Tím ukážete, že nesejde, vám na životě nesejde. Že svobodný, že to jste. Že nedostali, oni nedostali vás. Že žádný, vůbec žádný vliv nemají, na vás. Že nejste, už nejste otrokem, jejich otrokem. Chápete? Chápete, Petře Štěpánoviči?
- PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Můžu se zeptat? Se zeptat na něco? Můžu?
- KIRILLOV: Ano, můžete.
- PETR ŠTĚPÁNOVIČ: To s tou, s tou sebevraždou, s tím bohem, s tím, že lepší, je lepší se zabít, radši zabít, než dělat, udělat něco tady, teď a tady, aby svět lepší byl. A třeba rozvrátit, spálit ho, aby povstalo, lepšího něco, aby povstat mohlo. Tak to, s tou sebevraždou to, a bohem, to vám

Stavrogin? Nikolaj Vsevolodovič Stavrogin podsunul? To vám nakukal?

KIRILLOV: Ne, samozřejmě, že ne! Ale zmínil, se zmínil o tom. Dávno, dávno kdysi. Možná naznačil, jenom. Asi. Ale přemýšlel, já o tom přemýšlel. A pochopil, pochopil jsem to. Sám pochopil. V celé celistvosti. A pochopil.

PETR VERCHOVENSKIJ: Děkuji. Takže až za vámi příště přijdu, zastřelíte se? Můžu se spolehnout?

KIRRILOV: Zastřelím.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: A podepíšete, co přinesu, vám k podepsání přinesu? Cokoli?

KIRILLOV: Ano, ano, podepíšu. Co na tom sejde?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: A prosbu, ještě prosbu mám, jednu, na vás.

KIRILLOV: Jakou?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Budeme mít schůzi. Takovou schůzi, malou, obyčejnou. A potřebuju, abyste přišel, na ni, na schůzi přišel a vydával se, předstíral, že inspektor, že revizor z centrály, z Petrohradské centrály že jste. Můžete?

KIRILLOV: Pro mě za mě. Klidně i revizor, i inspektor budu. Z centrály. Jedno, vždyť jedno to je. Co záleží, na tom záleží, když bohem, člověk bohem se chce stát?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Děkuji vám.

1.

(Na židlích sedí skleslý Štěpán Trofimovič, Fjodor Michajlovič a Šatov. Když zaslechnou rychlé kroky, první dva povstanou. Do místnosti vstoupí Virginskij.)

VIRGINSKIJ: Promiňte, promiňte mi, ale je tohle, tohle to schůze? Nebo to není? To není schůze? *(Přítomní na něho mlčky netečně hledí.)* Aha. Takže asi, ne asi, tohle. Není to schůze, není, že? *(Otočí se a odejde.)*

(Přítomní za ním chvíli hledí a pak se opět posadí. Když opět zaslechnou rychlé kroky, první dva povstanou. Do místnosti vpadne Varvara Petrovna, Lizaveta Nikolajevna a pajdavá Marie Timofejevna.)

VARVARA PETROVNA *(Marii Timofejevně)*: Sem, sem posad'te se, sem přece. Sem! Štěpáne Trofimoviči, co to, co být má, to, tohle? Tady, tady, na ni, podívejte se, na ni, na tuhle, tu ženu, na ni! Co být má, tohle?

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ *(zmateně koktá)*: Já... Já...

VARVARA PETROVNA: Ano, ano, vy, vy!

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Ale má, přítelkyně, milá, má vzácná, v takovém rozčilení... Já...

MARIE TIMOFEJEVNA: Jejda! Ty jsi tu taky, Šatínku? Já koukám a koukám, že tě odněkud znám a to jsi ty. Jsi to přece ty?

VARVARA PETROVNA: Znáte, vy znáte, ji? Tuhle? Ženu tuhle?

ŠATOV (*jakoby se chtěl zvednout ze židle, ale nakonec zůstane sedět*): Zním, prosím...

VARVARA PETROVNA: Tak aspoň postavte, se postavte, když mluvím, s vámi mluvím, ne? Nesnáším, nesnáším, když sedí, lidi sedí, když mluvím, s nimi mluvím.

(Šatov se neochotně postaví.)

Tak co? Co víte, o ní? O té, ženě? Téhle. Co víte? Tak rychle!

ŠATOV (*pomalů*): Ále... Co by... Vždyť to vidíte.

VARVARA PETROVNA: Co vidím? Co? Vidím, co vidím! Tak řeknete, mi něco řeknete? Nebo neřeknete? O ní.

ŠATOV (*pomalů*): Bydlí ve stejném domě. Jako já. U Filippovových, v Bogojavlenské. S bratrem. Důstojník takový. Prý.

VARVARA PETROVNA: Dál! Dál mluvte!

ŠATOV: Ále. Darmo mluvit...

VARVARA PETROVNA: Darmo, darmo, určitě, je to. Na vás je to. Darmo mluvit, na vás. Něco chtít po vás. Typické. Typické, tohle je. Typické. A co tady, vůbec děláte tady, Šatove? Zval vás, snad zval vás sem někdo? Zval? Tak co? Co tu děláte, vlastně?

ŠATOV: Pozvat, ráčila jste mě pozvat, Varvaro Petrovno.

VARVARA PETROVNA: A kvůli čemu, kvůli čemu bych zvala? Vás zvala sem? Kvůli čemu? Tak mluvte!

ŠATOV: Nemám nejmenší poněti.

VARVARA PETROVNA: Tak já, syna mužika, takového si zvat domů budu? Syna mužika? To určitě. Mužici mi sem budou chodit, jen tak chodit? Bez pozvání? Jen tak?

MARIE TIMOFEJEVNA: Snad se nezlobíte, teto?

VARVARA PETROVNA: Cože?!

MARIE TIMOFEJEVNA: Snad se nezlo...

VARVARA PETROVNA: Teto? Teto? Řekla jsi, teto? Teta já jsem, pro tebe jsem?

MARIE TIMOFEJEVNA: Já... Já...

VARVARA PETROVNA: Ano, ano, ty, ty!

MARIE TIMOFEJEVNA: Já myslela, že můžu. Líza vám tak říkala.

VARVARA PETROVNA: Líza? Líza jsi řekla?

MARIE TIMOFEJEVNA: Tadyhle slečna.

VARVARA PETROVNA: Tak ona, slečna tahle, je Líza, Líza pro tebe je? Už? Já teta, teta jsem a tahle Líza, Líza je? Pro tebe? Už?

MARIE TIMOFEJEVNA: Ano.

VARVARA PETROVNA: Tahle, Líza tahle, holčičko, ta Líza 500 duší, (*Štěpán Trofimovič se opět nesměle postaví.*) 500 duší její rodina má, téhle Lízy, holčičko. Rodina.

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Zaměstnanců.

VARVARA PETROVNA: Cože?!

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Zaměstnanců, má drahá, se říká, teď už. Zaměstnanců. Je po reformách, už je. Po reformě. Už nejsou muzici, duše, nevolníci, ti už ne. Svobodní lidé, to jsou. Teď zaměstnanci, ti jsou to, teď.

VARVARA PETROVNA: Ach! Štěpáne, Trofimoviči, ještě vy. Vy ještě, ještě vy do toho, s tímhle, plácáním tímhle! 500 duší, holčičko, má, Líza. Takže pro tebe, není, žádná Líza není to, žádná, jasně?

MARIE TIMOFEJEVNA (*špitne*): Ale mně se zrovna dneska v noci o takové krasotince zdálo.

VARVARA PETROVNA: Zdálo?

MARIE TIMOFEJEVNA: Ano. (*Stáhne si s ramen šálu a podává ji Varvaře Petrovně.*) Zapomněla jsem vám ji vrátit. Dala jste mi ji v kostele, aby mi nebyla zima.

VARVARA PETROVNA: Ale nechte, tu šálu, nechte si, proboha. A vůbec, nechte, si úplně ji nechte. Nepotřebuju, ji, tu šálu. Tak nechte si. Ji. A ty, Lízo, drahá Lízo, nechceš říct mi, něco? Svěřit se? S něčím?

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: A s čím, tetičko?

VARVARA PETROVNA: Ty znáš? Znáš tuhle? Tuhletu..?

MARIE TIMOFEJEVNA: Marie Timofejevna.

VARVARA PETROVNA: Ano, tuhletu, Marii Timofejevnu? Znáš?

MARIE TIMOFEJEVNA: Ale jistěže se známe! Vždyť byla s vámi v kostele, když jsem před vámi...

VARVARA PETROVNA: Zticha, buďte zticha, vy... vy...

MARIE TIMOFEJEVNA: Marie Timofejevna.

VARVARA PETROVNA: Ano. Zticha buďte, Marie Timofejevno. A ty sedni, Lízo. Si. Prostě sedni. Tady. Nesnáším, když stojí, lidi stojí, když já, když stojím.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Ale vždyť, sedím vždyť, přece sedím už, tetičko!

VARVARA PETROVNA: Tak se postav, postav se, Lízo, když mluvím, s tebou mluvím.
(*Lizaveta Nikolajevna se postaví.*)
Znáš ji, Lízo? Tuhle, tu? Ženu? Marii Timofejevnu?

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Tuhle? Tohle je Lebjadkinová, myslím. Asi. Snad je to, Lebjadkinová.

VARVARA PETROVNA: Takže znáš?

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Ne. Ne. Ne. Neznám, vůbec. Neznám. Prostě. Neznám!

VARVARA PETROVNA: Takže předím, nikdy předtím, neviděly, jste se neviděly? Neslyšelas o ní, nikdy? Předtím nikdy?

MARIE TIMOFEJEVNA: Já vás taky, děvčátko, viděla dneska poprvé. Ale prostě z každého vašeho pohybu je mi jasné, že máte vychování. A jestli můj lokaj nadává, tak co? Tak co? Jste milá, velmi milá, to je jasné. Je vyloučené, zcela vyloučené, abyste mu vzala nějaké peníze.

VARVARA PETROVNA: Rozumíš? Rozumíš tomu?

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Ano.

VARVARA PETROVNA: O penězích? Tomu o těch penězích? Tak tomu? Rozumíš?

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Asi ty, peníze tyhle, co svěřil, mi svěřil (*bolestně se zajímá a Stavroginovo jméno jako by téměř nebyla schopna vyslovit*) Nikolaj Vsevolodovič...

VARVARA PETROVNA: Kdo?

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Váš syn svěřil mi, ve Švýcarsku svěřil. Abych předala, je, peníze předala Lebjadkinovi, bratru téhle...

MARIE TIMOFEJEVNA: Marie Timofejevna.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Ano, téhle... Téhle...

MARIE TIMOFEJEVNA: Ale ony se neztratily. Určitě se nic neztratilo...

VARVARA PETROVNA: Ticho! Peníze, jaké peníze, jaké se ztratily? Měly ztratit?

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Neztratily. Poslat jsem, tři sta rublů, doručit měla jsem. A doručila. Tři sta rublů jsem, doručila. A Lebjadkin tvrdí, teď tvrdí, že tisíc, že tisíc měl být. Jich. Těch rublů.

VARVARA PETROVNA: A k čemu to? Ty peníze? K čemu? Byly k čemu?

LIZAVETA NIKOLAJEVNA (*opět bolestně*): To nevím. Opravdu. Opravdu nevím. Vůbec.

(Varvara Petrovna na Lizavetu dlouze hledí.)

- VARVARA PETROVNA: No prosím, prosím. Když po tobě, je po tobě poslat chtěl, tak asi měl, důvod měl. Můj syn. Důvod. Že na mě, neobrátil se, na mě, ale po tobě. Poslal je. Ty peníze. No prosím. Proč ne, že? Proč ne? Když nutil tě, aby s chudákem, s otrhancem nějakým...
- MARIE TIMOFEJEVNA: S lokajem.
- VARVARA PETROVNA: Ano, s lokajem, nějakým, přišla, ve styk přišla, tak důvod, asi, Důvod nějaký měl. A nemám, za zlé nemám. To ti nemám nijak, za zlé, tohle. Však dvě stě duší má, můj syn. Tak má, posílat, z čeho posílat. Má.
- ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ *(nesměle špitne)*: Zaměstnanců... *(Varvara Petrovna ho zpraží pohledem.)*
- MARIE TIMOFEJEVNA: A nejlepší by bylo, až ten lokaj náhodou přijde přímo za vámi, kdybyste ho rovnou do čeledníku nebo do chléva umístila. Protože tam patří, lokaj jeden. *(Radostně se směje a tleská.)*
- ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ *(opět povstane)*: Já... Já...
- VARVARA PETROVNA: Sednout! *(Štěpán Trofimovič se posadí.)* Kdybyste napsal, radši, napsal něco, Trofimoviči, Štěpáne, konečně už. Jiného něco, než dopisy, věčné dopisy ty, věčné vaše, dopisy. Tříkrát denně, třikrát denně mě, otravujou mě. Mi chodí od vás. Nářky samé, jenom. Nářky. Fňukání samé. Kdybyste napsal radši, něco, než dopisy, jiného. Studii třeba, vědeckou. Třeba. Aby i Julie Michajlovna, ta aby viděla, že učenec, že učence si vydržuju. Dvacet let už, vydržuju, dvacet. Aby viděla, ta, Julie, Michajlovna, gubernátorová. Ale nevidí, neuvidí, Julie Michajlovna, gubernátorová, že? Neuvidí!
- ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ *(zase se nesměle postaví)*: Já... Já...
- VARVARA PETROVNA: No, neuvidí. Dvacet let. Vydržuju. Učence. Co jenom „já, já“ umí. A mužikům, duším, nevolníkům říká, zaměstnanci říká. Socialista. Něco o pravdě, o lásce, o válce spravedlivé napsal aby, o nebezpečí všude, kolem všude, by napsal, to ne. Nenapíše. O vlastenectví, třeba. O morálce. O dobru, o zlu taky, třeba. To ne. Jenom „já, já“ samé. Pořád.
- ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Ale já nechápu, nechápu, Varvaro Petrovno...
- VARVARA PETROVNA: Co zas, co nechápete? Vždyť nikdy, vy nikdy nechápete, nic nechápete. Vycházím z kostela, z kostela vycházím, a najednou tahle, tahle...
- MARIE TIMOFEJEVNA: Marie Timofejevna.
- VARVARA PETROVNA: Ano, tahle, Timofejevna, Marie, najednou cestu, zastoupí mi, do

cesty, a pukrle, to, vysekne a k ruce, téhle ruce se vrhne, mi, a líbá, políbí najednou. Ruku mi. Tak dvacet rublů jsem. Dala. Jí dala. Ale kulhá. Ona kulhá. Prostě. Kulhá. A ten anonym, ten anonym, přesně tohle, přesně...

- FJODOR MICHAJLOVIČ: Jaký anonym?
- VARVARA PETROVNA: No ten, dopis. Dopis anonymní. Tvrdil, že před kulhavou, na pozoru před kulhavou se mít, mám. Že důležité, něco důležitého s ní, bude, se stane. V mém životě.
- FJODOR MICHAJLOVIČ: A co být? Co by to mohlo být?
- VARVARA PETROVNA: No že ta kulhavá, žena kulhavá... Nevyzvídejte, ano? Nevyzvídejte, Fjodore Michajloviči. Zas něco napíšete, někam, něco. Článek, nebo román dokonce, někam a jenom ostuda. Jen ta bude, z toho bude zas. Tu máte, tady deset, rublů deset, vemte si a zahrát, běžte, prohrát je někam. A neokouňte tady, neokouňte už.
- FJODOR MICHAJLOVIČ: Děkuji, madam. Služebník. (*Fjodor Michajlovič odejde.*)
- VARVARA PETROVNA (*si Marii Timofejvnu dlouze a přísně měří pohledem*): Takže. Dušinko. Nevíš jak? Jakou roli, v životě, v tom mém, životě, máš mít?
- MARIE TIMOFEJEVNA: To, prosím, nevím.
- VARVARA PETROVNA: Asi pomatená, že? Pomatená budeš, vid', holčičko?
- MARIE TIMOFEJEVNA: To prosím ano. To asi budu.
- VARVARA PETROVNA: No tak, tak to vidíš, chudinko. Ubožačko. Mrzáčku.
(*Opět vpadne Fjodor Michajlovič.*)
- VARVARA PETROVNA: Copak, copak, Michajloviči? Fjodore? To prohrál? Jste prohrál, zas už? Všechno? Prohrál? Tak rychle?
- FJODOR MICHAJLOVIČ: To ne, ne, nikoli, Varvaro Petrovno. Nikoli. Neprohrál. Já... Já...
- VARVARA PETROVNA: Co vy? No, co? Co zas vy?
- FJODOR MICHAJLOVIČ: Já jen, že dole, čeká dole.
- VARVARA PETROVNA: Kdo dole? Čeká dole, kdo? Nenapínejte pořád. Tak kdo, čeká? Dole?
- FJODOR MICHAJLOVIČ: No ten. Čeká. Dole. Lebjadkin čeká. Dole. Bratr. Tady té...
- MARIE TIMOFEJEVNA: Marie Timofejvna.
- FJODOR MICHAJLOVIČ: Ano. Tady té. Marie, Timofejvny. Bratr. Asi přišel. Přišel si, asi, pro ni přišel. Třeba. Možná.
- VARVARA PETROVNA: Tak přiveďte. Přiveďte ho přece. Toho. Lebjadkina. Přiveďte. Ať aspoň k něčemu. Aspoň k něčemu jste.

FJODOR MICHAJLOVIČ: Dobře. Dobře, milostivá. Přivedu. Ale...

VARVARA PETROVNA: Ale?

FJODOR MICHAJLOVIČ: Je to, odporný takový, člověk odporný je to. Ne jako vy, jako já. Tady Štěpán Trofimovič jako, takový ne. Odporný je. Buran a opilec takový. Odporný. Vždyť mlátí. Mlátí dokonce, tady tu... Tu...

MARIE TIMOFEJEVNA: Marie Timofejevna.

FJODOR MICHAJLOVIČ: Ano. Tady tu, Marii Timofejevnu. Mlátí. Pořád. Vidíte? Vidíte, Šatove.

ŠATOV: Ále...

FJODOR MICHAJLOVIČ: Tak takový. Takový člověk. Člověk to. Je. Ten Lebjadkin.

VARVARA PETROVNA: Michajloviči, Fjodore, neplácejte, tolik neplácejte. A přiveďte, toho, přiveďte ho, toho člověka. Jak Štěpán Trofimovič už, jste už. Jak on, přesně takový.

FJODOR MICHAJLOVIČ: Už běžím, milostivá.

(Fjodor Michajlovič chce odejít pro Lebjadkina, ten ale už prudce vstupuje, skoro Fjodora Michajloviče porazí a míří rovnou k Varvaře Petrovně. Postaví se asi na 40 centimetrů od ní, srazí podpatky, ukloní se a snaží se Varvaře Petrovně políbit ruku. Skoro ji přitom porazí.)

LEBJADKIN: Lebjadkin! Kapitán! Ve výslužbě, Lebjadkin. Milostivá!

VARVARA PETROVNA *(zděšeně couvá)*: Ale...

LEBJADKIN *(vytrvale za Varvarou Petrovnou postupuje a udržuje si čtyřicetcentimetrový odstup)*: Přicházím, milostivá...

(Marie Timofejevna se vesele zasměje.)

Ehm, hm. Ehm...

VARVARA PETROVNA: Tam! Táhle!

LEBJADKIN: Co táhle?

VARVARA PETROVNA: Tam. Tam si sedněte. Tam.

LEBJADKIN: Tam?

VARVARA PETROVNA: Ano, tam. Do křesla. Si sedněte. Do toho.

LEBJADKIN: Do toho? Tady? Do toho? Ale... Tam, tam sedí Šatov.

VARVARA PETROVNA: Tak se postaví! Šatov. Postaví se, prostě!

(Šatov se zvolna postaví.)

LEBJADKIN: Určitě? Do toho?

VARVARA PETROVNA: Ano. Přesně. Do toho. Budu. Líp vidět budu. Na vás. A slyšet. I uslyším vás, odtamtud. Líp.

LEBJADKIN: Dobře. No dobře. Sedím. Sedím už. *(Už sedí.)*

VARVARA PETROVNA: Lebjadkine, kapitáne, ve výslužbě kapitáne...

LEBJADKIN: Ano, ve výslužbě...

VARVARA PETROVNA: Tahle, žena tahle. Chudinka. Mrzáček tenhle. Pomatený.

MARIE TIMOFEJEVNA: Marie Timofejevna...

VARVARA PETROVNA: Ano. Tahle, Timofejevna. Marie. Je Lebjadkinová? Taky? Lebjadkinová?

MARIE TIMOFEJEVNA: Není.

LEBJADKIN: Je!

VARVARA PETROVNA: Tak jak to, jak to tedy? Je tedy?

LEBJADKIN: Ano, sestra. Je má sestra. Úplně. Celá, sestra. Tohle. Celá ona. Sestra. *(Blbě se šklebí.)*

VARVARA PETROVNA: Aha. Takže Lebjadkinová.

MARIE TIMOFEJEVNA: Ne.

LEBJADKIN: Ano!

VARVARA PETROVNA: Aha...

LEBJADKIN: Dovolte milostivá... *(Vyskočí a rychle zase přistoupí na 40 centimetrů k Varvaře Petrovně, která opět vyděšeně couvá.)* Abych vrátil, vám vrátil, ruble. Dvacet rublů, které jí, jste dala jí. Musím, vrátit. *(Vytahuje portmonku.)* Protože mám, peníze mám. Nepotřebujeme, peníze. Vaše. To ne. Jsme peněžití, dosti, peněžití, zpeněžení jsme. Máme, ty, peníze. A nemusíme. Dostávat, peníze, od vás nemusíme. Tady. Tady jsou. Dvacet. Rublů dvacet. Peněz. *(Když peníze roztřesenýma rukama vytahuje, upadnou mu na zem. Přibližně ukazuje na bankovku.)* Tady. Dvacet. Rublů dvacet. Tady jsou.

(Varvara Petrovna opět zděšeně ustupuje.)

LEBJADKIN *(mávně rukou)*: Ále co. Ať služebnictvo. Ať sebere to. Si to. Služebnictvo. Lokaj nějaký. Lokaj...

(Fjodor Michajlovič se zvolna blíží k bankovce.)

VARVARA PETROVNA: Michajloviči! Fjodore! Opovažte se!

FJODOR MICHAJLOVIČ: Promiňte, promiňte, Varvaro Petrovno, to ne, já ne, nechtěl, tohle, to, nechtěl...

- VARVARA PETROVNA: Poprosit, jestli, poprosit můžu, kapitáne, vás, ve výslužbě. Tak schovejte, schovejte peníze.
- LEBJADKIN: Nechcete? Nechcete, peníze? Moje? Peníze? Proč ne?
- VARVARA PETROVNA: A odkud máte? Je máte ty, peníze? Vlastně?
- LEBJADKIN: No, mám, peníze, prostě, je mám prostě. A dám, tak dám, když mám, peníze. Vždyť charitu. Vy máte, charitu, tu provozujete. Tu charitu, no ne? Tak na charitu. Pro sirotky, třeba, pro mrzáčky, maličké. Debily nějaké, třeba. Tak pro ty. Na charitu, na tu vemte, peníze. Tyhle. Peníze.
- FJODOR MICHAJLOVIČ: No ano. Na charitu, Varvaro Petrovno. Na tu ty, peníze. Na tu dejte. *(Opět se snaží sebrat bankovku.)*
- VARVARA PETROVNA *(výhrůžně)*: Michajloviči... Fjodore... Tak jestli, na charitu, na tu chcete peníze dát. Tak na recepci, u poskoka, u lokaje, vlastně, majordoma, ano, majordoma, u něj knihu takovou, tam mám. U něj. Tak tam dejte a do knihy zapište. Na recepci. U vchodu. Když chcete. Na charitu.
- FJODOR MICHAJLOVIČ: Já když, dovolíte když, Varvaro Petrovno, tak já bych zapsal, bych, ty peníze, a odnesl je, tam odnesl. Na recepci a zapsal. Do knihy.
- VARVARA PETROVNA: Ale pro mě, za mě pro mě, Michajloviči, Fjodore. Tak odnese, je tam odnese a zapište, ať už pokoj, pokoj od vás je, tady. A prohrát, běžte už prohrát všechno, konečně, někam.
- FJODOR MICHAJLOVIČ: Jistě, ano, jistě, Varvaro Petrovno. *(Opět odchází. Ve dveřích se srazí s Liputinem, který nahlédne dovnitř.)* Liputin? Co chcete? Co děláte, tady děláte?
- LIPUTIN: Promiňte, je tady, tohleto tady, je to schůze, tady? Je tohle to schůze?
- VARVARA PETROVNA: Cože?! Jaká zase? Jaká schůze zase? A jak jste se sem, jak dostal jste se? Sem?
- LIPUTIN: Promiňte, to není, asi není schůze. *(A zmizí.)*
- VARVARA PETROVNA: To chrápe? Chrápe tam ten? Jegor Jegoryč? Na recepci? Chrápe? Že každého? Každého sem pustí?!
- FJODOR MICHAJLOVIČ: Jdu to zjistit, Varvaro Petrovno. *(Odejde.)*
- VARVARA PETROVNA: Dobře. Běžte, Michajloviči, Fjodore. A zeptejte, se zeptejte ho, jestli rád, má svou práci rád. Protože přijít o ni, připravím ho o ni. Když chrápat, chrápat bude. V ní. Chrápat.
- FJODOR MICHAJLOVIČ: Jistě, Varvaro Petrovno.
- VARVARA PETROVNA: A co vy? Co? Ještě něco? Ještě něco? Chcete, Lebjadkine? Něco

ještě? Kapitáne?

LEBJADKIN: Ano, chci, samozřejmě. To ano. Určitě.

VARVARA PETROVNA: Tak?

LEBJADKIN: Tak...

VARVARA PETROVNA: Co ještě?

LEBJADKIN: Já... Já...

VARVARA PETROVNA: Ach bože! Zas! Zas už! Tohle. Zas!

LEBJADKIN: Já...

VARVARA PETROVNA: No dobře, dobře. Tak co vy? Co vy? Co?

LEBJADKIN: Trpěla? Trpěla jste někdy? Milostivá? V životě, trpěla jste, někdy?

VARVARA PETROVNA (*ohromena*): Co? Cože? Cože jsem?

LEBJADKIN: Ó, ano, ano. Vidím, že ano. Trpěla, určitě. Trpěla jste. Lidi jako vy, takoví trpí. Často trpí. To jasné, jasné je. Vy víte, milostivá, víte, Varvaro Petrovno, co utrpení, co je. Co bolest srdce. Co odříkání, co citů bouře, hromy blesky ty, citové. Co jsou. Vy víte. Protože trpěla, trpěla jste. Znáte. Utrpení znáte.

VARVARA PETROVNA: Já...

LEBJADKIN: I já. I já trpím. Teď trpím. A vyznání. Musím vyznání vznést. Provést teď. Tady. Ano, právě tady, milostivá. Provést. To. Vyznání.

VARVARA PETROVNA: Jaké?! Proboha, jaké vyznání?! Proboha, jen ne vyznání!

LEBJADKIN: Tady, vyznání. Tady k slečně, Lizavetě slečně. Protože já... (*Prudce přistoupí k Lizavetě Nikolajevně a padne před ní na kolena.*) Já... Já... (*Lizaveta Nikolajevna se hystericky zasměje. Lebjadkinovi se hlas náhle zlomí a chytne se za hrdlo.*) Napít! Musím se napít! Kde, je kde, pití, nějaké? Kde?

(*Varvara Petrovna ukáže ke stolku s karafou. Lebjadkin se k němu vrhne a třesoucíma se rukama si rychle nalije a napije se. Ihned však prudce vyprskne a bolestně vykřikne.*)

LEBJADKIN: Voda!

VARVARA PETROVNA: Ano, samozřejmě. Samozřejmě, že voda.

LEBJADKIN: Jen ne voda. Jen ne, probůh, voda! (*Opět se zhroutí na kolena.*)

VARVARA PETROVNA: Tak postavte. Postavte se, přece. Postavte. Jak sluší se, se sluší! Co klečíte? Co klečíte, tady? Jako mužik, mužik nějaký?

(*Marie Timofejevna se zachichotá. Štěpán Trofimovič se postaví.*)

Sednout! (*Štěpán Trofimovič se posadí.*) Tak nalijte! Nalijte mu někdo! Vodku mu nalijte. Vidíte přece! Copak nevidíte?

(*Nikdo mu nenalije.*)

Ale však co. Však vydrží, bez vodky. Vydrží. Co by nevydržel. Kapitán. Ve výslužbě. Vydrží. Nebo ne snad?

LEBJADKIN (*se značným sebezpřemáháním*): Vydržím!

VARVARA PETROVNA: Myslela. Já myslela si to. Myslela. Takže co? Co jste to chtěl? Vyznání. Ano o vyznání, mluvil jste, mluvit jste chtěl.

LEBJADKIN: O tajemství!

VARVARA PETROVNA: O tajemství?

LEBJADKIN: Ano, o tajemství.

VARVARA PETROVNA: No dobře, dobře, tak spusťte! To tajemství. O tajemství.

LEBJADKIN: Říkáte, jistě říkáte, si, milostivá, kdo je tahle, tahle ta. Žena tahle, ta. Jak jmenuje se? Tahle ta? Jestli Lebjadkinová? Opravdu Lebjadkinová se jmenuje? Nebo nejmenuje se. Lebjadkinová. Co když jinak? Jinak se jmenuje? Tahle, ta. Lebjadkinová. Co když? Tak to, tohle, milostivá, tohle vám nemůžu. Prostě nemůžu říct. Vám říct tohle. Nemůžu prostě. Možná kdyby vodka, kdyby vodky, trochu, bylo.

VARVARA PETROVNA: Tak mu nalijte, nalijte mu přece, vodky, trochu. Nalijte!

(*Nikdo nenalévá. Lebjadkin se zbytečně rozhlíží.*)

LEBJADKIN: Kde jsem to? Kde přestal, přestal jsem to?

VARVARA PETROVNA: Co já vím, kde? Tak kde? Kde přestal, Trofimoviči, Štěpáne? Kde?

LEBJADKIN: Ano, u vyznání! Ano! (*Vyskočí a zase přistoupí k Varvaře Petrovně na 40 centimetrů.*) Už vím, co je to milovat!

VARVARA PETROVNA: Proboha! To snad!

(*Mezitím Lizaveta Nikolajevna pomalu přistoupila k Marii Timofejevně a zničehonic ji uštědřila pádný pohlavek.*)

MARIE TIMOFEJEVNA: Au!

VARVARA PETROVNA: Co děláš? Co to děláš, Lízo?!

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Já... Já...

VARVARA PETROVNA: Už i ty, Lízo? I ty už takhle, blázníš takhle?

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Já... Promiňte, teto Varvaro. Promiňte. Já chtěla. Jenom jsem chtěla...

- VARVARA PETROVNA: Co jsi chtěla? Co?
- LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Já... Nic. Nic jsem nechtěla. Promiňte. Ani nevím. Nevím, co to, co se se mnou, děje se mnou. Nevím. Prostě nevím.
- VARVARA PETROVNA: Bláznivý. To je ale bláznivý, den dneska. Bláznivý. Kdo ví, kdo ví, jestli nemůžou, za to nemůžou ty ideje, ty nové. Co šíří se, rozvratné, ideje. Po gubernii šíří. Všichni ti fourieristé, socialisté, marxisté, anarchisté, všichni ti buřiči. A ty ideje, jejich. Ideje. Módní ideje.
- ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Pravdu, naprostou pravdu máte, drahá, Varvaro Petrovno. Naprostou. Vždycky, vždycky jsem liberál, liberál byl. Ale to, co mladí, ti mladí vyznávají, dneska vyznávají, to je hrůza, hrůza prostě. Rozvrat. Jenom rozvrat chtějí. Chaos, anarchii. Tak to, to chtějí. Pořádky staré, no dobrá, dobrá, v něčem přece jen nedostatečné, ano, dobrá, nedostatečné. Já první, první tleskal jsem, reformě tleskal. Ale zbořit, bořit takhle, všechno zbořit, to nejde, nejde přece. Dělníky štvát. Proti vrchnosti štvát. Proti zaměstnavatelům. Takhle. Zbořit. Všechno. Úplně. Jak chtějí. Oni chtějí. Ti mladí. Nezodpovědní. Bořit. Jenom bořit chtějí.
- VARVARA PETROVNA: Neplácejte, ano? Trofimoviči, Štěpáne, neplácejte zas. Co víte, co vy víte vlastně? O tom? S tou veteší svojí, duševní, zastaralou. Moderně, aspoň trochu, moderně myslet. Takhle myslet, to mohl, byste mohl aspoň. Trochu. Jak ti mladí. Odvážní. Drzí. Spratci drzí.

(Do místnosti opět vpadne Fjodor Michajlovič.)

- FJODOR MICHAJLOVIČ: Varvaro, Varvaro Petrovno, milostivá..!
- VARVARA PETROVNA: Co zas? Co zas je, Michajloviči, Fjodore? Co zas máte? To prohrál? Už prohrál jste zas? Všechno?
- FJODOR MICHAJLOVIČ: Drahá Petrovno, Varvaro Petrovno, já... já...
- VARVARA PETROVNA: Bohorodičko svatá! Co zas?! Co zas vy?!
- FJODOR MICHAJLOVIČ: Gubernátorová! Julie Michajlovna. S gubernátorem, se svým, mužem, Andrejem Antonovičem, gubernátorem...

(Než to Fjodor Michajlovič stačí dořít, vpadne do místnosti Julie Michajlovna se svým manželem, Andrejem Antonovičem, gubernátorem této gubernie, který za ní tak trochu vlaje, a poněkud surově Fjodora Michajloviče odstrčí.)

- JULIE MICHAJLOVNA *(Fjodorovi Michajloviči)*: Uhni! *(Varvaře Petrovně. Sladce.)* Drahá, milovaná, Varvaro Petrovno, přenejdražší! Tak ráda, ráda jsem, že konečně, že potkáváme se konečně. Tak dlouho odkládaly, jsme odkládaly, setkání, naše, setkání. Až teď, konečně. Se setkáváme. Teď. A díky téhle, téhle chudince. Téhle.

- MARIE TIMOFEJEVNA *(špitne)*: Marie Timofejevna.

- JULIE MICHAJLOVNA: Co v kostele, vás, dneska v kostele. Přepadla takhle. V kostele. Zničehonic. Chudinka. Posad'te se, přece se posad'te, Varvaro Petrovno. Nesnáším, když lidi stojí, když k nim mluvím, když stojí. Klidně se přece posad'te. A já všechno, všecičko vypovím, vám vypovím. Co na srdci. Na srdci mám. K vám. Mám.
- (Varvara Petrovna zůstane stát.)*
- VARVARA PETROVNA: Předrahá Julie Michajlovno, ráda, i já ráda, jsem ráda, že poznávám, vás poznávám, i když takhle, takhle znenadáni, náhle takhle. Posad'te se přece, u mě, posad'te. Nesnáším, když lidi, když stojí lidi, když já stojím. U mě. Doma.
- JULIE MICHAJLOVNA *(taktéž zůstane stát)*: Děkuji, děkuji, moc, Varvaro Petrovno, za pohostinnost. Pohostinnost. Ctí je mi, ctí, že poznávám, konečně, vás. Poznávám. Osobně. A obdiv, vyjádřit. Musím vyjádřit, obdiv. Jak dneska v kostele, k té, ubožačce, jste zachovala se. Upřímný, obdiv. Dvacet rublů. Dvacet dala jste. Jí. Dvacet. Tolik. To nevidí. Jen tak se nevidí.
- LEBJADKIN: Ano, ano, dvacet. Ale už vrátil. Vrátil jsem, Varvaře, Petrovně. Těch dvacet. Rublů. Vrátil už.
- JULIE MICHAJLOVNA *(bez zájmu)*: Ano? *(Opět k Varvaře Petrovně.)* Taková dobrodinka! Taková jste! A už víte? Už zjistila jste? Zjistila? Kdo je, tahle? Žena tahle? Už víte?
- VARVARA PETROVNA: Ano, ano, samozřejmě. To je... To je přece... To je...
- MARIE TIMOFEJEVNA: Marie Timofejevna.
- VARVARA PETROVNA: Ano. Timofejevna, Marie. Sestra tady, kapitána, tady Lebjadkina.
- MARIE TIMOFEJEVNA: Aha, aha. Takže Marie Timofejevna, sestra tady... tady toho...
- LEBJADKIN: Lebjadkin. Ve výslužbě. Kapitán. Milostivá.
- MARIE TIMOFEJEVNA: A ptala? Už jste ptala se? Na to? No na to?
- VARVARA PETROVNA: Na co, drahá, Julie Michajlovno drahá? Na co, ptát, zeptat jsem se, měla jsem?
- MARIE TIMOFEJEVNA: No na to, přece? Na to? Vid'te, Andreji Antonoviči? Vid'te? Na to přece. Celé město, o čem město mluví, celé. Tak na to.
- VARVARA PETROVNA: Ale co to? Co je to? To? O čem mluví, město. Celé? Celé město mluví?
- MARIE TIMOFEJEVNA: No přece to, drahá Varvaro Petrovno. No to! Vid'te Andreji Antonoviči?
- (Andrej Antonovič mlčí.)*
- VARVARA PETROVNA: Ale já nechápu. Vůbec nechápu, o čem...

JULIE MICHAJLOVNA: No přece to, jestli, jestli je tady ta... ta...

MARIE TIMOFEJEVNA: Marie Timofejevna.

JULIE MICHAJLOVNA: Ano, Marie Timofejevna. Jestli je tahle, Marie Timofejevna, jestli je tahle, nebo není, manželkou, ženou syna, vašeho syna manželkou přece, ne? Nikolaje Vsevolodoviče, manželkou. Vidíte Andreji Antonoviči?

VARVARA PETROVNA (*zalapá po dechu*): Cože?!

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ (*vyskočí*): Cože?!

FJODOR MICHAJLOVIČ: Cože?!

(*Lizaveta Nikolajevna také vyskočí z křesla a zavravorá. Jen Šatov zůstává zcela nehybný.*)

MARIE TIMOFEJEVNA: Je.

LEBJADKIN: Není!!!

FJODOR MICHAJLOVIČ: Určitě není!

MARIE TIMOFEJEVNA: Je.

LEBJADKIN: Není!!!

JULIE MICHAJLOVNA: Tak je, nebo není?

MARIE TIMOFEJEVNA: Je.

LEBJADKIN: Není!!!

FJODOR MICHAJLOVIČ: Není?

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Není!

VARVARA PETROVNA: Ale co, co vy? Co vy o tom vědět!? Můžete vědět, Štěpáne Trofimoviči!?

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Já... Já...

VARVARA PETROVNA: Ach, bože, zase už, už zase!

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Já... přece, měl přece. Přece by nevezal si. Takového, někoho. Takového. Vždyť to, to by vám neudělal, drahá. S takovou výchovou, skvělou výchovou. Z rodiny, takové rodiny pochází přece. Vznešené, rodiny. Já sám jsem přece, sám ho vedl. Vychoval. Vzdělal ho. V prvopočátcích. Vštípil mu. Hodnoty vštípil. Snad ze soucitu. Ano, leda ze soucitu, snad. Ze srdce, dobrého srdce leda. By udělal, tohle udělal. Soucitný protože, protože takový je. Soucitný. To ano. Vždyť já sám, já sám vštípil, mu vštípil hodnoty. Výchovou. Svou...

VARVARA PETROVNA: Ach, mlčte! Už mlčte, vy... vy... Trofimoviči, Štěpáne! Mlčte!

Překroutíte, jenom překroutíte všechno. Jak blábolíte. Pořád blábolíte, jenom. Pořád. Mlčte!

JULIE MICHAJLOVNA: Tak tohle je ten váš, Štěpán, Trofimovič váš! Ten vzdělanec. A rebel, vidíte? Rebel, tak trochu. Taky. Vidíte? Štěpáne? Trofimoviči?

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ (*polichocen*): Tak, jistě, jistě, Julie Michajlovno. Býval jsem bouřlivák. Divoký. Co býval?! Jsem, pořád jsem ještě. I když mnozí, mnozí vidět, nechtějí to, vidět. Ale stále, stále názory, mé názory jsou jistě, jistě nebezpečné stále. Rozvratné. To ano. Jsou takové. Snad bych odejít, měl odejít, když tady pan gubernátor, když je. Tady. Abych nekompromitoval ho. Přítomností, svou. Vždyť možná, možná dokonce zatykač, ten na mě má, u něho už leží. Na stole. Možná i zatykač. Dokonce.

JULIE MICHAJLOVNA: Vy jste ale kopa, veselá kopa, Štěpáne Trofimoviči. Milý můj, leží na stole, u tebe leží, na stole, zatykač tady na Štěpána, pana Štěpána?

GUBERNÁTOR (*si odkašle*): Ne.

JULIE MICHAJLOVNA: Tak vidíte. Ne.

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ (*zklamaně*): Ne?

GUBERNÁTOR (*si odkašle*): Ne.

JULIE MICHAJLOVNA: Ale to je skvělá zpráva, vidíte? Trofimoviči, Štěpáne. Možná zapomnělo. Se zapomnělo už na vás, úplně. To je skvělé, není to skvělé?

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ (*poněkud bez sebe se zvolna posadí*): Ano, ano, jistě, je to. Skvělé je to. Jistě.

VARVARA PETROVNA: A co nového? Nového v gubernii, se děje nového, prozradíte? Nám prozradíte, gubernátore?

JULIE MICHAJLOVNA: No ano, ano, můj milý, prozrad'! Prozrad' co nového, v gubernii děje, se děje. Samu, mě samu by zajímalo, tohle, tohle to. Povídej.

GUBERNÁTOR (*si odkašle*): Ále. Za řeč, nestojí to, za řeč. Letáky. Pořád. Letáky samé. Všude. Výhrůžné. Že dělník se sekyrou přijde, na bohaté, a rubat bude, hlavy jejich. Že student nějaký z ciziny, z ciziny se vrátí, prý, a poměry že, poměry že zvrátí. Ti mladí. Ti mladí jsou, prostě potrhlí jsou. Úplně, potrhlí a má žena, ta je přijímá. Přijímá ještě. U nás doma přijímá. Má žena. Ani úctu, ani úctu mi, neprojevují mi. Jak patří, se patří. Úřadu mému. Ani úctu. Už nepozdraví ani. Tak takoví jsou. Mladí tihle.

JULIE MICHAJLOVNA: Ale jdi ty, drahý, jdi. Vždyť mladí, mladí jsou. Ano mají, odvážné názory mají. Ale to je mládí, takové je mládí přece. Bouřlivé,

nevybouřené. Bořit chtěli, by bořit všechno. Spálit. A jen citlivá. Ruka citlivá, chápavá, vést je může. Aby prospěšní, to aby byli. Aby nesešli, na scestí. Ano změny, změny, reformy nutné, nutné jsou, vidíte? Ale bořit? Všechno zbořit? Vždyť to nejde, ani nejde. A pochopí, vždyť pochopí to. Ti mladí. To jasné, jasné je. Vysvětlím jim, to vysvětlím jim, přece.

- ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: To je záslužné, to je zcela záslužné, milostivá. Zcela!
- JULIE MICHAJLOVNA: Vždyť ty sám. Ty sám jsi lepil, papírové hrady lepil, když mladý, jsi mladý byl.
- GUBERNÁTOR (*si odkašle*): To ano. Ale nepodpaloval, nebořil jsem. To ne. Já budoval, budoval. A to je...
- JULIE MICHAJLOVNA: Tak povídej, povídej přece, co dalšího, děje se? V gubernii děje?
- VARVARA PETROVNA: Ano, ano, povídejte, Andreji Antonoviči. Mě samu, samu zajímá, tohle, to.
- GUIBERNÁTOR: Špigulinovi fabriku, zavřeli fabriku.
- VARVARA PETROVNA: Cože?! Už i oni?
- GUBERNÁTOR: Ano. I oni. A stěhují ji. Do Indie, nebo tam někam.
- ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Oni taky!?
- JULIE MICHAJLOVNA: A kdo ještě? Kdo fabriku takhle, přestěhoval ještě?
- ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: No přece, přece ještě Archipenkovi, Mogylničtí, Maksymovičovi, Rogačtí, Makarovovi.
- JULIE MICHAJLOVNA: Ale to je úprk, úplný, úprk, vidíte, to je? To nelíbí, nelíbí se jim? Tady? U nás? V gubernii?
- ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Já... já... Já to nechápu, nechápu. Vždyť ruský, člověk ruský tak skromný, skromný je. Tak odříkavý, odříkat umí si. Odříkat. Obětovat se. Umí. A do Indie. Oni do Indie se stěhují. Do Číny a dál snad ještě. Ještě dál. Nechápu. To prostě nechápu. Jak můžou? Jak můžou vůbec?
- VARVARA PETROVNA: Tak už i Špigulinovi. Tak to můžu, zas můžu mzdy, snížit mzdy duším, svým duším, že, zas?
- GUBERNÁTOR: Ano. Ano. A představte si. Představte. Ti dělníci. Jejich dělníci za mnou, v procesí přišli. Dokonce! Až pod okna. Moje okna. Za mnou! Do centra města. Slušní lidi prchali, z ulic prchali, dcery doma zavírali. Dětem svým oči, oči zakrývali. A prchali. Myslel, já myslel, že poslední, poslední hodinka, že udeřila moje. Tak vyděsil, tak lekl jsem se. A oni, že prý dlužní, že mzdy dlužní jim jsou, jim zůstali. Špigulinští. Že do úst, že do úst nic nemají. Když Špigulinští, tohle, to, a támhle to. Když. A že já, že stát, gubernie,

že zasáhnout měl by. Nestydatost! Taková nestydatost. Vzpoura!
Ano, vzpoura!

JULIE MICHAJLOVNA: Klid, klid, můj drahý.

GUBERNÁTOR: Nestydatost! Nestydatost prostě! Tak pětadvacet. Pětadvacet jsem, vysázet. Dal vysázet jim, na holou. Na ty zadnice, na ty řiť jejich holé. Pětadvacet. Ať zapamatují. Pamatují si. Že gubernátor, že stát není, od toho není, aby blahobyt, aby luxus jim, zajišťoval jim. Není, prostě není! Tak pochopili, mizerové, pochopili už. Pochopili! (*Zhroutí se na židli.*)

JULIE MICHAJLOVNA: Je ti něco, drahý? Co je ti? Vždyť víš, že rozčilovat, rozčilovat nemáš se, se nemáš drahý! Vůbec rozčilovat!

VARVARA PETROVNA: Co píšete!? Co píšete si to, zas, zase, Michajloviči, Fjodore?! Co?! Koukám, já koukám, na vás, a píšete, pořád píšete, něco, tady. Pořád! Tak aspoň pro kávu, pro kávu dojděte. Nebo Jegoru Jegoryči aspoň, poručte. Kávu poručte! Vždyť vidíte, ne? Přece. Vidíte, že kávu, že hosté kávu dají si? Nevidíte?

FJODOR MICHAJLOVIČ: Jistě, jistě Varvaro Petrovno. Běžím. Už běžím. Káva, kávička. Hned to. Hned bude to. Kávička. (*Odběhne.*)

LEBJADKIN (*nesměle*): Já... Já teda, nevím. Teda. Ale dřeli, vždyť dřeli. U pásů, u těch pásů tam. U Špigulinců. Za rublů, za rublíků pár, mizerných. A teď nic? Nedostanou nic? A žít z čeho? Budou z čeho, žít? Všichni tady. Dělníci. Ti dělníci. Z čeho? Kde na chleba, na chleba vemou? Na chleba?

JULIE MICHAJLOVNA: A to zajímavé. Zajímavé je. Mě taky, taky zajímalo by. Z čeho? To pěkně, jste pěkně řekl, vy... vy...

LEBJADKIN: Lebjadkin. Kapitán. Ve výslužbě, kapitán.

JULIE MICHAJLOVNA: Ano, Lebjadkine, kapitáne. Pěkně. A to, prosím, když chleba. Na chleba nemají. Chleba nemají. To nemůžou? Nemůžou koláče? Koláče jíst?

LEBJADKIN: Já... Já... Asi vodku. Vodky trochu, musím. Dát si. Vodku.

GUBERNÁTOR: To na schůzi? Na schůzi, jsme nějaké? Těch mladých, těch anarchistů? Snad jsme? Že tohle, tohle poslouchat? Řeči takové, rozvratné tady? Mám tady? Takové? To mám tady? Těch mladých? Co vylomeniny! Skandály samé! Po městě tropí! Skandály! Tuhle někdo madonu, svatou, madonu u chrámu znesvětil. Bohorodičku o safíry, smaragdy okradl! Matku boží! A myš, myš dokonce, tu za vitrínu hodil. Nebo ta žena. Tu ženu. Co bible, Písmo svaté, co prodávala, chuděra. Tak té to, obrázky podstrčili, do tašky obrázky, hanbaté. Rodiny rozvracejí. Státu posmívají, se smějou mu. Nic, nic! Ničeho neváží si. Nešťítí. Ničeho! Rusku se smějou! Rusku!

LEBJADKIN: Promiňte, promiňte, pane. Gubernátore. Blahorodí. Nechtěl, já nechtěl. Tohle. Takhle. To vodky, asi. Ta vodka. Nedostatek její. Vodky. Ze mě mluví. To bude, to je to. Promiňte. Omlouvám se. Promiňte.

GUBERNÁTOR: Ano. Vodka. Když líní jsou. Když neumí, práci neumí, najít si. Tak ať vodku. Vodku pijí. Místo chleba. Ať utopí se v ní. Verbež. Jedna verbež, jak druhá. Verbež. Ať otráví se, se otráví v ní, utopí, v té vodce, v té samohonce svojí. Otráví. Verbež!

JULIE MICHAJLOVNA: Je ti dobře, drahý?

GUBERNÁTOR: Ne! Není mi dobře! Není! Vůbec není! Mi dobře! Má hlava, má hlava.

(Vstoupí Virginská.)

VIRGINSKÁ: Promiňte, schůze? Říkal tady někdo „schůze“? Je tohle schůze?

VARVARA PETROVNA: Tak já už nevím. Je? Je tohle schůze? Je? Nebo není? Nejspíš ano, nejspíš je, tohle, schůze. Už to vypadá, to tu vypadá jako na schůzi. Tak nejspíš je, je to schůze.

VIRGINSKÁ: Promiňte. To není schůze. *(Odejde.)*

VARVARA PETROVNA: Není?

LEBJADKIN: Co pijete? Co to pijete, Štěpáne Trofimoviči?

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Šampaňské, šampaňské piju.

LEBJADKIN: Skvělé! Šampaňské! Tak aspoň šampaňské! *(Vytrhne Štěpánu Trofimoviči skleničku z ruky a prudce ji do sebe obrátí.)*

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Ale...

LEBJADKIN: Díky, díky. Dobrodinče. Zachránče. Děkuji. Něco, aspoň něco to. *(Lebjadkin se náhle uklidní. Přičísne si vlasy. Uhladí knír...)*

(Marie Timofejevna se nahlas zasměje a radostně tleská.)

VARVARA PETROVNA: A co ty? Co ty zas? Se směješ? Co ty tady?

MARIE TIMOFEJEVNA: Promiňte.

(Do místnosti opět vpadne Fjodor Michajlovič.)

VARVARA PETROVNA: No dost, to je dost, že jdete, Michajloviči, Fjodore. Dost. A kde kávu, kde zas tu kávu, tu máte, kde?

FJODOR MICHAJLOVIČ: Varvaro Petrovno, Varvaro Petrovno! Váš syn, Nikolaj, Vsevolodovič Nikolaj, právě přijel a jde sem, sem jde.

VARVARA PETROVNA: Cože můj syn? Je zde? Přijel? Konečně? *(Varvara Petrovna najednou zjihne a bezděčně si upravuje účes.)*

FJODOR MICHAJLOVIČ: Ano, ano, váš syn...

(Fjodor Michajlovič se prudce rozejde k Varvaře Petrovně, zakopne a upadne. Do místnosti hned za ním prudce vstoupí Petr Štěpánovič.)

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Varvaro Petrovno! Drahá Varvaro Petrovno! *(Jde rychle k Varvaře Petrovně a políbí jí ruku. Ani si nepovšimne, nebo mu to nestojí za to, že přejde po zádech Fjodoru Michajloviči.)* Tak rád, rád jsem, že poznávám, že poznávám vás, konečně. Tolik slyšel, četl jsem o vás, ano i četl, Varvaro Petrovno, i slyšel. Záslužného, kolik, tolik záslužného jste vykonala. Pro kraj. Pro gubernii, tuhle. Pro město, tohle. Varvaro Petrovno, drahá! I Julie, Michajlovna Julie, gubernátorová, pořád říká, ach, kdybych se tak konečně setkat, mohla, setkat se ctíhodnou Varvarou, Petrovnou, kdy už poznám ji, tu Petrovnu, Varvaru konečně, kdy? Tolik slyšela jsem o ní už. A nesetkaly, pořád nesetkaly jsme se spolu, ještě. Takové věci říká, Julie Michajlovna. Gubernátorová. A koukám, jak koukám teď, tady, tak setkaly! Už jste se přece jenom setkaly. To je skvělé přece, ne? Takový obdiv. Uznání takové. Od gubernátorové. Nové. Gubernátorové. A takové setkání! Drahá Julie Michajlovno! A vy Andreji Antonoviči! Copak? A copak? Zas hlava, zas ta hlava vaše, vás bolí? Migréna zase, vidíte? Ta migréna. Nevíte, vy nevíte ani, jak líto, líto je mi, vás líto. A co vy, Lizaveto Nikolajevno, jak se daří, paní matce daří? Praskovje Ivanovně? Co nohy, její nohy? Už otekly? Nebo oteklé pořád, má je, oteklé? Omlouvám se, omlouvám, že ve Švýcarech jsem vás nechal a nerozloučil se ani, s vámi. Ale musel, náhle musel jsem, odcestovat musel. Omlouvám se, tedy, takto, dodatečně.

(Lebjadkin se před Petrem Štěpánovičem plaše odklidí do kouta.)

VARVARA PETROVNA: Ale, promiňte, já... já... Ach, bože! Už i já!

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ach ano, Varvaro Petrovno, já vím, ptáte se, se ptáte asi, co dělám tady, co chci od vás, Proč vtrhl jsem, tady jsem, takhle. Vidíte, Varvaro Petrovno? To Julie Michajlovna. Ta mě poslala. Gubernátorová. Ta milá dáma. Vzdělaná, kultivovaná, jemná dáma. Jsme přátelé. Velcí přátelé jsme. Vidíte, Julie Michajlovno?

JULIE MICHAJLOVNA: No není on slad'ounký?

GUBERNÁTOR *(tiše s odporem)*: Slad'ounký...

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: I s jejím manželem, přátelé, velcí přátelé. A vidím, teď vidím, že po funuse, s křížkem po funuse jdu. Že vy určitě, že určitě jste, už tady, určitě projednaly. To projednaly, tu záležitost.

VARVARA PETROVNA: Ale, promiňte ale, jakou? Jakou záležitost? Proboha, jakou zas? Zaležitost?!

JULIE MICHAJLOVNA: Neprojednaly, Petříčku, neprojednaly.

GUBERNÁTOR (*pro sebe s odporem*): Petříčku...

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Neprojednaly? Ne ještě? Ne?

JULIE MICHAJLOVNA: Ne, ještě ne.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ale o čem, o čem jste vlastně, hovořily, tady hovořily, když o slavnosti, ne o slavnosti. Tak o čem? Vlastně?

JULIE MICHAJLOVNA: Ale o tom, přece o tom! Na to jsem chtěla. Se zeptat chtěla, tady, Varvary Petrovny. Na tu chuděru. Táhle tu... tu...

MARIE TIMOFEJEVNA: Marie Timofejevna.

JULIE MICHAJLOVNA: Ano. Marii Timofejevnu. Tak na tu. Zeptat. Však víte, ne? Víte přece. Co povídá se. No víte? Jestli je, jestli je nebo není, manželkou, ženou Nikolaje Vsevolodoviče, přece.

MARIE TIMOFEJEVNA: Je!

LEBJADKIN: Není!!!

FJODOR MICHAJLOVIČ: Určitě není!

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Samozřejmě, že není! Leda ze soucitu! Z odříkání!

(Lizaveta Nikolajevna opět jen s vytřeštěnými očima vyskočí a strne.)

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ach tak! Tak na to! Už chápu! Tak na to. Takže mohu, smím, Julie Michajlovno? Promluvit? O slavnosti? Drahá Julie Michajlovno?

GUBERNÁTOR (*opět pro sebe s odporem*): Drahá...

JULIE MICHAJLOVNA: Ano, smíte, jistě, že smíte, Petříčku.

GUBERNÁTOR (*opět pro sebe s odporem*): Petříčku...

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Prostě slavnost. Ano slavnost, velkou slavnost chystá. Julie Michajlovna. Charitativní, pochopitelně. Reprezentativní. Noblesní. Událost noblesní. Charitativní. Na podporu, guvernantek podporu, nebohých, chudých. Nebožáček živořících. Protože děti, děti ubývá, Bůh ví proč ubývá, a chudinky bez práce, bez práce teď jsou, guvernanky. Tak proto. Takový ušlechtilý. Cíl ušlechtilý, ta slavnost mít bude. A pozvání, vyřídít pozvání jsem, měl jsem. A optat měl jsem, se optat, to taky, vidíte, Julie Michajlovno? Optat, zdali přispějete. Zdali ruku přiložíte, k dílu, k organizaci, Varvaro Petrovno. A pomůžete s ní, s tou slavností. Jako osoba, významná, zdejší. Dobrodinka známá. Soucitná. Se srdcem měkkým, měkkosrdcatým, a na dlani, srdcem.

JULIE MICHAJLOVNA: Jistě neodmítnete, vidíte, že neodmítnete, Varvaro Petrovno?

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ (*náhle vyskočí a rozpaží pateticky ruce*): Petříčku! Synku! Jsi to ty! Jsi to přece ty! Pojď na hrud', na mou hrud', synku! Tak tys přijel, přijel

už, konečně. Se za otcem, za starým otcem podívat. Konečně!

PETR ŠTĚPÁNOVIČ:

Tak tady, tu ho máte, tatíka. Patetického, liberála. To trvalo, to to trvalo, než vůbec poznal mě. Syna, svého syna poznal. Jak můžete, jak s ním můžete vydržet, Varvaro Petrovno? Ty jeho rozmary, vrtochy. Záchvaty. Ten strašný sentiment. Žvásty o pravdě a lásce, o filozofii, morálce dokonce. Tu ukřivděnost chronickou. Víte, že mě jako mimimo, jako nemluvně poštou, poštou poslal? Do Moskvy? Z Berlína? Představte si. Poštou! Dítě, mimino, poštou. K příbuzným někam, na venkov. Aby zbavil, zbavil se mě. A patnáct, patnáct let jsem neviděl, neviděl ho. A pak si přijede, najednou přijede, do Petrohradu a hned zas. Petříčku! Synku! Jsi to ty? A dalších deset let, deset let nic. A teď přijedu, přijedu, ani setkat, ani to nechtělo se mi. S podivínem. Klaunem takovým. Už dva měsíce, dva jsem tady. A zatím dařilo, se dařilo, vyhýbat se mu. A to ještě okradl, okradl mě dokonce. O statek, po matce, co zdědil jsem, po nebožce. Tak asi v kartách, v kartách prohrál ho, propil. Tady, s Fjodorem, jistě, Michajlovičem Fjodorem, nejspíš. A teď ho potkám, konečně. Náhodou, nešťastnou a hned zas: Petříčku! Synku můj! No dobrá, dobrá, tatíku, jsem, jsem to já. Ale objímat, objímat se nebudeme, to vážně ne.

(Štěpánovi Trofimoviči během promluvy jeho syna pozvolna klesají ruce, jimiž chtěl své dítě obejmout. Nakonec se zdrceně posadí.)

JULIE MICHAJLOVNA:

Opravdu? Opravdu, Štěpáne Trofimoviči? Tohle všechno? Je pravda tohle všechno?

FJODOR MICHAJLOVIČ:

Promiňte, Petře Štěpánoviči, promiňte, ale to křivdíte. Svému otci, křivdíte. I mě křivdíte, takhle přece... se svým otcem... to přece...

VARVARA PETROVNA:

Úplný blázelec, úplný, blázelec to je dneska, tady.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ:

Ale kde je, kde vlastně?! Kdepak ho schováváte?!

VARVARA PETROVNA:

Ale kdo? Kdo tady má být, vlastně?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ:

Přece Nikolaj Vsevolodovič, váš syn, Varvaro Petrovno! Kde ho máme? Kdepak je?

JULIE MICHAJLOVNA:

No ne! Už přijel? Přijel? Váš syn, Varvaro Petrovno? Moc ráda, velmi ráda ho poznám, seznámím se s ním. S tím slavným, synem vaším. Moc ráda. Tak už přijel, dokonce!

PETR ŠTĚPÁNOVIČ:

Ano, přijel. Už před půldruhou hodinou, před hodinou a půl přijel, na nádraží, vlakem přijel. Sám potkal, jsem potkal ho, u Kirillova. A říkal, že sem, že rovnou sem jde. A že mám přijít, chvíli po něm, přijít. Já spěchám, spěchám za ním a on nikde. A nikde pořád, nikde není.

VARVARA PETROVNA:

Cože, můj syn? Je zde? Přijel? Konečně? *(Varvara Petrovna*

najednou zjihne a bezděčně si upravuje účes.)

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ano, ano, váš syn. Vždyť to říkám, přece. Říkám.

VARVARA PETROVNA: Jak vypadám? Jak vypadám, Lízo? Jsem rozcuchaná určitě, celá rozcuchaná, vid' Lízo? Lízo, co je s tebou?

(Lizaveta Nikolajevna jako v transu hledí ke dveřím salónu, v nichž už chvíli postává Nikolaj Vsevolodovič Stavrogin. Snad dokonce i vykřikne. Snad překvapením. Snad hrůzou.)

VARVARA PETROVNA: Nikolko! *(Chce se k synovi nadšeně vrhnout, ale nakonec přece jen zachová odměřenost.)* Nikolaji, vysvětlit, mohl bys vysvětlit, laskavě mi vysvětlit?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Ano, matko?

VARVARA PETROVNA: Prostě mi řekni. Tady, hned tady mi řekni, odpověz: Je tato žena, ten mrzák, pomatený mrzák, ošklivý, *(ukáže na Marii Timofejevnu)* je tvou ženou, je tvou právoplatnou manželkou?

JULIE MICHAJLOVNA: Ano, ano, Nikolaji Vsevolodoviči. Řekněte nám to!

(Nikolaj Vsevolodovič pomalu přistoupí k Marii Timofejevne a usměje se na ni.)

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Má milá, tady nesmíte zůstat.

MARIE TIMOFEJEVNA *(od chvíle, co Stavrogin vstoupil, na něj hledí jako na svatý obrázek):* A smím si tady teď před vámi kleknout?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Ne to nesmíte. Jste hodná, hodné děvče jste, ale pamatujte si, vzpomeňte si, jste svobodná. Ničí žena, manželka nejste. A moje už vůbec, vůbec ne.

MARIE TIMOFEJEVNA: Ano. Nejsem.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: To vysnila, jen vysnila jste si. Možná. Že jste, má žena, že jste.

MARIE TIMOFEJEVNA: Ano, vysnila.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: A teď pojd'te. Domů. Doprovodím vás domů.

MARIE TIMOFEJEVNA: Ano.

LEBJADKIN: Ale to, to není, třeba není, Nikolaji Vsevolodoviči. Já sám, sám klidně ji...

(Nikolaj Vsevolodovič na něj upře chladný pohled a Lebjadkin zmlkne a opět se stáhne do kouta. Nikolaj Vsevolodovič podá Marii Timofejevne ruku a doprovází ji ke dveřím. V tu chvíli se k němu prudce rozejde Šatov a zastoupí mu cestu. Chvíli Stavroginovi hledí zblízka do očí. Pak uchopí jeho hlavu do svých dlaní a skoro to vypadá, jakoby ho chtěl vášnivě políbit. Lekne se však svého záměru a zděšeně ustoupí. Hned nato se mohutně napřáhne a uštědří Nikolaji Vsevolodoviči strašlivou ránu pěstí. Marie Timofejevna současně s Lizavetou Nikolajevnou, Varvarou Petrovnou a Julií Michajlovnou vykřiknou hrůzou a omdlí. Stavrogin se zapotáčí. Chvilku stojí proti Šatovovi a nejspíš uvažuje, že by mu ránu vrátil. Šatov se ustrašeně schoulí v očekávání strašlivé pomsty. Pak

se Stavrogin sehne k Marii Timofejevně a zvedne ji.)

ŠATOV (*vykřikne*): Co jsem to jen udělal!? (*Prudce se otočí a s hlavou v dlaních uteče.*)

(Stavrogin pokyne všem pozůstavším a odnese Marii Timofejevnu pryč. Lebjadkin se tiše a nemotorně vytratí za ním.)

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Přátelé, dovolte mi, dovolte, abych vám to vysvětlil, všechno vysvětlil.

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Petříku, synku, možná, možná měli, bychom měli tady Varvaru, Petrovnu, probrat, z mdlob probrat.

FJODOR MICHAJLOVIČ: Ano, rozhodně, ano. Probrat.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: No ano, samozřejmě. Proberme ji. Varvaru, Petrovnu.
(Vrhnou se k Varvaře Petrovně.)

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Drahá, nejdražší, copak je? Prober se. Varvaro Petrovno! Varvaro Petrovno! Drahoušku!

VARVARA PETROVNA (*se probeře*): Nesaht! Nesahejte, Štěpáně Trofimoviči. Nesahejte na mě!

GUBERNÁTOR: Proberte, prosím, proberte taky mou ženu, Julii Michajlovnu. Gubernátorovou.

FJODOR MICHAJLOVIČ: Ach ano!

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Ano!

FJODOR MICHAJLOVIČ: Julie Michajlovno! Proberte se, proberte!

JULIE MICHAJLOVNA: Kde to..? Kde to jsem?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Tak dovolte, dovolte tedy, abych vysvětlil, Varvaro Petrovno. I vám, drahá Julie Michajlovno. Abych vám to všechno, co se událo, co se tady událo, právě, abych to všechno vysvětlil.

FJODOR MICHAJLOVIČ: A co Lizaveta Nikolajevna?

VARVARA PETROVNA: Ach, co ta?! Co ta?! Ta jen pět set duší. Jenom pět set duší má. Tak vysvětlujte, přece. Vysvětlujte, Petře Štěpánoviči!

2.

(Zasedání revolučního výboru. Virginskij, Virginská, Lebjadkin, Liputin, Šatov, Kirillov, Petr Štěpánovič, Stavrogin. Stavrogin elegantně sedí s lhostejným výrazem ve tváři. Snad i lehce pohrdavým. Petr Štěpánovič je zabořen do opěradla, nohy má natažené a překřížené a sedí k ostatním poněkud bokem, tedy čelem k divákům a pohrává si s železnou kuličkou.)

- VIRGINSKÁ: Tak je tohle, nebo není, schůze? Je tohle schůze?
- LIPUTIN: Tak já nevím. Nevím. Ale myslím. Prostě si myslím, že tohle je. Je schůze.
- VIRGINSKIJ: Já taky. Já taky myslím. Si myslím, že tohle je. Prostě je, tohle, schůze. Co myslíte, Kirillove? Je? Tohle? Schůze?
- (Kirillov mlčí.)*
- A vy? Šatove? Co myslíte? Je? Schůze tohle?
- ŠATOV: Pro mě za mě.
- VIRGINSKÁ: Takže je tohle schůze? Nebo není, tohle schůze?
- LIPUTIN: Já, teda, já, když dovolíte, tak já... Já myslím, že je. Tohle. Že je schůze.
- VIRGINSKIJ: A proč myslíte? Proč si to myslíte? To! Proč?
- LIPUTIN: Já... Já... Já nevím.
- VIRGINSKIJ: Tak vidíte!
- LIPUTIN: Tak já. Já myslím, že sešli. Jsme se sešli. My. Tady. Tak je. Je to schůze. Nebo není? Není to? Schůze?
- VIRGINSKÁ: Tak dobře. Dobře. Tak předpokládejme. Předpokládejme, že je. Je to schůze. Dobře. A co občerstvení?! Co občerstvení? Když je to. Schůze. Tak co občerstvení?
- LIPUTIN: Tak já nevím. Občerstvení...
- VIRGINSKÁ: No ano! Ano! Občerstvení! No samo, samozřejmě. To žena, žena zařídit má, žena! Že ano! Občerstvení! Samozřejmě! Tak ne! To tedy ne! Já odmítám! Odmítám zařizovat, občerstvení. Odmítám!
- LIPUTIN: Tak... Tak aspoň vy, aspoň, Virginskij. Když žena, vaše žena ne, nechce, občerstvení. Zařizovat občerstvení. Tak vy? Že byste?
- VIRGINSKIJ: A co vy? Co, Liputine? Co vy? Co třeba vy byste, že byste zařídil. Občerstvení? To mohl, byste mohl, ne? To občerstvení?
- LIPUTIN: Ale proč já? Proč já mám? Zařizovat? Občerstvení! Když vy ženu, tady ženu máte. Proč já?
- VIRGINSKÁ: Fuj! Fuj! Vy reakční, šovinistické, prase šovinistické. Mačistické!

Tak žena? Žena je ? Na světě, od toho je na světě? Aby obcerstvení, to aby? Zařizovala aby? Jenom? K tomu dobrá, dobrá je? Jenom k tomu? S tím souhlasíte? Souhlasíte? Všichni s tím souhlasíte?

- VIRGINSKIJ: Já nesouhlasím. S tím nesouhlasím!
- VIRGINSKÁ: A vy? Vy Šatove?
- ŠATOV: Žena život, život dává. Je posvátná proto, žena. Posvátná!
- VIRGINSKÁ: Fuj!
- ŠATOV: Co?
- VIRGINSKÁ: A co vy? Co vy Kirillove?
- KIRILLOV: Já?
- VIRGINSKÁ: Ano, ano! Vy!
- KIRILLOV: Podle mě... Podle mě žena, příliš na životě lpí žena. Příliš. Muž nelpí. Tak nelpí na životě. Jako žena. Ale žena příliš. Příliš lpí. Na životě.
- VIRGINSKÁ: Co? Co blábolíte? Co to blábolíte?
- KIRILLOV: Já... Já... chtěl říct, jenom chtěl. Že žena nikdy, nikdy, nevzepne se. K výšinám. Nikdy nestane se, Bohem nestane se. Protože lpí. Příliš lpí. Na životě.
- VIRGINSKÁ: To je ale hnus. Ještě větší hnus. Ještě větší než větší. Hnus.
- KIRILLOV: Promiňte.
- VIRGINSKIJ: Promiňte. Promiňte. Kirillove. Ale to nemáte. Prostě nemáte pravdu. V tomhle. Jsou ženy. Některé ženy. Jako tahle. Jako má žena, třeba, tahle. Se vzpínají. Pořád. K výšinám vzpínají. Chudým pomáhají. Pro věc, věc revoluční se angažují. Imigranty, uprchlíky z rozvrácených, zemí rozvrácených na nádraží vyhlížejí. Ano, vyhlížejí a pomoc, i tu jim to, poskytují. I tu. V budoucnost prostě, v zítřek lepší věří. Takže jsou. Ženy, takové. Jsou prostě.
- KIRILLOV (*mávně rukou*): Ále...
- VIRGINSKÁ: A co vy? Stavrogine? Co vy se smějete? K smíchu? K smíchu vám to je? K smíchu?
- STAVROGIN: Promiňte, já se nesměji.
- VIRGINSKÁ: Ale ano. Ano, smál, usmál jste se.
- STAVROGIN: Odpusťte, neusmál.
- VIRGINSKÁ: Aha! A co Kirillov? Co ten tu dělá? Kirillov, ten sebevrah.

Obyčejný sebevrah. Co ten tu dělá? Vždyť jenom na smrt, vlastní smrt myslí. Jak život promarnit, svůj život. Místo aby, jako my, aby, o změnu, změnu světa se snažil. Tak jenom zabít, zabít se chce. A nikdy nebyl, mezi námi nebyl. Tak co tu dělá?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ach ano. Zapomněl, jsem říct zapomněl, vám tady. Pan Kirillov byl vyslán. Sem. K nám. Z centrály. Jako inspektor. Aby věděli, v Petrohradě. V centrále, jak připraveni jsme. Na akci. Jak odhodláni, jak jednotní jsme.

VIRGINSKÁ (*ohromena*): Inspektor?

VIRGINSKIJ (*ohromen*): Z centrály?

VIRGINSKIJ: Ale to já, já nevěděla, pane Kirillove. Nevěděla. Promiňte. Že z centrály. To ale, to máte, tu kamufláž, promiňte, taková kamufláž. Pěkné. Jako sebevrah působíte. Nihilista. Promiňte, omlouvám se. To jsem nevěděla. Ale chápu, už všechno, chápu teď. Chápu. Promiňte.

(*Pauza.*)

LIPUTIN (*nesměle*): Ale, promiňte, já myslím, že vrátit, vraťme se, vraťme k otázce, k základní otázce, která tady, vyřčena, položena byla tady. A to. Je tohle, nebo není tohle? Schůze? Co myslíte, co vy Petře Štěpánoviči?

(*Petr Štěpánovič dlouho neodpovídá. Snad o něčem intenzivně přemýšlí. Možná otázku ani neslyšel.*)

LIPUTIN: Petře Štěpánoviči?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Přátelé, musím vám velmi poděkovat, přátelé. Vám, Virginskij, za účinnou, velmi účinnou distribuci letáků po gubernii. Už gubernátor, i sám gubernátor začíná, nervózní být začíná. I vám, Liputine, jak skvěle jste přivedl, dělníky od Špigulinců, přivedl pod okna, až pod gubernátorova okna. Ale rozvášnit, trochu rozvášnit měl jste, je měl. To nešlo? Nešlo to?

LIPUTIN: To nešlo. Opravdu nešlo. Jako ovce. Jako ovce jsou. Civi, tupě, civi. Čepice žmoulají. Div že neklanějí, neklanějí se. A myslí, si myslí, že doprosí, že něčeho po dobrém se doprosí. To jenom na židy. Na muslimy, cikány se vztekají. Ty by zakousli, zařízli nejradši. Hlupáci, blbci prostě. Úplní. Ale ten výprask, ten je přivedl, k rozumu trochu, přivedl. Už vědí, poznali už, vědí, kdo je nepřítel, skutečný nepřítel, jejich. Dokonce rozzuření jsou, někteří jsou, už.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Výtečně! Přesně to je zapotřebí. Zuřivost! Rozhořčení! Spravedlivý hněv. Konec té trapné, apatie trapné! I to s tou madonou se vám povedlo, moc povedlo, Liputine.

LIPUTIN: Děkuji, Petře Štěpánoviči.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: A co vy, Šatove? Co tiskárna? Už jste ji vykopal? Budeme ji potřebovat. Letáky pomalu docházejí. Vymyslel jsem, jak uvidíte, za chvíli uvidíte, dokonalé, pro tiskárnu dokonalé krytí.

ŠATOV: Nevykopal.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Proč ne?

ŠATOV: Protože... protože... Ále... *(Mávně rukou.)*

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: To je všechno? Co řeknete? Všechno?

ŠATOV: Já... Já... Vlastně chtěl bych, chtěl bych vysvětlit, vysvětlit ten čin, svůj čin. Co tuhle, v neděli. U Varvary Petrovny. Tady. Zde přítomnému. Jak jsem. Tohle jak jsem mu. Tady Nikolaji Vsevolodoviči.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Tak vysvětlete, nám to vysvětlete. A omluvte. Případně se i omluvte.

ŠATOV: Omluvit?! Omluvit!? Já a omluvit?! A za co? Za co se omluvit?! Ne, nebudu se omlouvat. Nebudu! Jste bídák! Bídák, Stavrogine! A lhář, prolhaný lhář! A vlastní matce, matce svojí bez uzardění, bez výčitek, matce vlastní lžete! Všem lžete! Všem! Manipulujete! A nebudu, nebudu se omlouvat. Ani vám nebudu. Jste pokrytecký, cynický bídák. A zasloužil. Zasloužil jste si. Za to. Za všechno. Za lži. Za všechno. I za to, co Marii Timofejevně, co té jste udělal! A teď mě klidně, klidně můžete třeba zabít. *(Posadí se.)*

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Děkuji, Šatove. Omluvu přijímám.

ŠATOV *(opět vyskočí)*: Ale já se... Já se neomluvil. Neomluvil přece!

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Takže se můžeme vrátit, k naší věci vrátit, ano?

(Všichni rozpačitě přikyvuji, krčí rameny apod.)

ŠATOV *(brblá si pod nose)*: Neomluvil, neomluvil jsem se. Neomluvil.

VIRGINSKÁ: Promiňte, promiňte, ale vy, vy jste, Petře Štěpánoviči, vy jste vedoucí, jste vedoucí schůze? To jste?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Cože?

VIRGINSKÁ: No jestli jste, jste vedoucí? Schůze vedoucí? Protože jestli jste, jste vedoucí, pak hlasovat, hlasovat se mělo. O vedoucím. Kdo bude, vedoucím schůze. Téhle schůze. Tedy jestli je, jestli je to schůze? Tak i o tom, možná, by hlasovat, mělo se hlasovat. Taky. Jestli je to, nebo není schůze.

LIPUTIN: Tak já tedy, já tedy myslím, že už je. Že už je to schůze.

VIRGINSKÁ: Dobrá, dobrá. Takže jestli je to, je to schůze, tak zvolit, měli bychom zvolit, vedoucího, schůze. Téhle schůze.

VIRGINSKIJ: Ano, to bychom měli. Zvolit. Vedoucího. Rozhodně.

VIRGINSKÁ: Ano, bez vedoucího, schůze vedoucího tahle schůze, nemůže začít tahle schůze. Prostě nemůže.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ (*prudce vyskočí, udeří dlaní do stolu a zakřičí*): Tak dost!

VIRGINSKÁ: Ale...

PETR ŠTĚPÁNOVIČ (*chladně*): Tak dost. Tahle země se zvolna rozkládá. Rok od roku je víc a víc lidí bez práce, bez chleba, bez důstojné budoucnosti. Víc a víc lidí končí na ulici. Kapitál se stěhuje za ještě většími otroky, než jsou lidé u nás. Falšují statistiky, aby to tak nevypadalo. Nakupují noviny, aby o tom držely hubu. Vymýšlejí si teroristy, falešné hrozby. Od rána do večera lidi masírují strachem, aby nebyli schopni racionálně uvažovat. Aby se nebyli schopni rozhodnout, co je pro ně prospěšné. Bát, ano, bát se lidí musí. Aby byli ochotni snést cokoli. Bát se, že přijdou o práci, že skončí na ulici, že jejich děti nebudou mít co jíst. Že je opustí manželky, protože se nebudou schopni postarat o rodinu. Že k nim vpadnou exekutoři a seberou i to málo, co jim ještě zbylo. Že jejich ženy a děti znásilní imigranti. Že je okradou, povraždí. Že jejich dospělé dcery vykrvívá židi. Že je na ulici zmlátí cikáni. Že nebudou dost zdatní, aby se někdo vůbec uráčil dát jim práci. Že selžou. Že už nebudou ubohé lidské zdroje, ale jen nelidský odpad. Protože ti nahoře rozkrádají, na co přijdou. Privatizují větší a větší díl téhle země, zeměkoule. Privatizují školy, nemocnice, knihovny, dopravu, lidskou důstojnost, štěstí, budoucnost. Rozkrádají daně z tvrdě vydřených platů. Přesouvají lidi jako nábytek, protože za nic víc je nepovažují. To všechno, to všechno dělají a vy, vy tady, vy se tady hádáte, kdo má být vedoucím schůze?!!

(Všichni, až na Stavrogina, ohromeně mlčky sedí.)

STAVROGIN: Hezky řečeno.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Děkuji.

VIRGINSKÁ: No dobře, dobře. Tak ať, ať tedy jste. Jste vedoucím. Vedoucím schůze. Jestli je to. Je to schůze.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Takže k programu schůze.

LIPUTIN (*tiše*): Já to věděl, že je to schůze!

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Nejdřív vyřešit, musíme vyřešit letáky. A hlavně tisk nových, nových letáků. Podvratných. Protože zásoby, docházejí zásoby. Proto musíme další, tisknout další. A proto za námi přišla, dneska přišla Lizaveta Nikolajevna.

ŠATOV: Cože?!

VIRGINSKÁ: Cože, ta?!

VIRGINSKIJ: Tahle ta, Lizaveta? Ta statkářka, ta pijavice?

LEBJADKIN: Ach bože! Lizaveta Nikolajevna!

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Hm...

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ano, Lizaveta Nikolajevna. A je ochotna pomoci nám, pomoci s letáky, s tiskem letáků. I když říct, dalo by se říct, jak řekl bych, bez svého vědomí. Lizaveto Nikolajevno! Už můžete!

(Lebjadkin se snaží schovat se pod stůl.)

LIZAVETA NIKOLAJEVNA *(vyhlédne zprava)*: Už? Můžu?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ano, jistě. Pojd'te mezi nás.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Děkuji. *(Vstoupí. Ale když zahlédne Stavrogina strne a zbledne.)* Vy, Nikolaji Vsevolodoviči? Vy taky? Zde? Taky?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ano, ano, Nikolaj Vsevolodovič je taky, taky s námi. Tak pojd'te, přece pojd'te už. K nám.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Ano, ano, děkuji. Děkuji.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Prosím, prosím. Jen pojd'te.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: A promiňte, promiňte, tohle je, je tohle schůze?

VIRGINSKÁ: No, jsou na to rozdílné...

PETR ŠTĚPÁNOVIČ *(důrazně)*: Ano! Tohle je schůze!

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: To je, vzrušující, vzrušující to je. Tak schůze. Opravdová schůze. Víte já, já nikdy nebyla, ještě nebyla, na schůzi, nikdy.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Tak vidíte, vidíte Lizaveto Nikolajevno. Je to dokonce vaše první schůze.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Ano, první. Úplně první, schůze. To je vzrušující. Vid'te, Nikolaji Vsevolodoviči. Že je to, vzrušující?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ *(lhostejně)*: Ano, ano, zcela vzrušující.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: A... A proč se pan Lebjadkin schovává pod stolem?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: To nevím, to opravdu nevím, slečno Lizaveto. Možná, možná proto, že vodky, že ještě vodky se dneska nenapil. Lebjadkin.

LEBJADKIN: Ano, promiňte, ano, to bude, bude tou vodkou. Promiňte. Nemáte vodku? Někdo vodku, nemáte?

(Všichni mlčí.)

Aha. Promiňte. (*A zase se schová pod stůl.*)

PATR ŠTĚPÁNOVIČ: Lebjadkine! Chtěl jste se, taky chtěl omluvit, tady slečně Lizavetě. Omluvit, jak hloupě, jak pitomě jste se choval, nedávno. K ní.

(*Lebjadkin pod stolem.*)

LEBJADKIN: Ano, ano, to chtěl. Určitě chtěl. Odpuštěte, prosím odpuštěte mi, Lizaveto Nikolajevno. Odpuštěte, už nestane. Víckrát se to nestane.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Ano. Ano. Tak i vy, i vy, Nikolaji Vsevolodoviči. Jste zde. I vy.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ (*lhostejně*): Ano, i já.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ale podívejte, Lizaveto Nikolajevno, podívejte. I Šatov, i ten tady je. To s ním. S ním chtěla mluvit, jste chtěla mluvit, přece.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Ano, ano, s Šatovem. To chtěla, ano. Pane Šatove, já... Byl jste doporučen, mi doporučen tady, Petrem Štěpánovičem. Že vyznáte se, vyznáte v těch, věcech těch, jak bych to řekla, věcech nakladatelských. A tiskařských, věcech. Vyznáte?

ŠATOV: Hm...

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ale samozřejmě, samozřejmě, že se vyzná, Lizaveto Nikolajevno. Vyzná. Vidíte, Šatove?

ŠATOV: Hm.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Tak povězte, povězte mu, Lizaveto Nikolajevno, o nápadu mém, skvělém, mimořádném.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Ano, ano, to mohla, to mohla bych. Mohla. Víte... Víte, pane Šatove, každý den, každý, vychází v novinách, v tisku, zprávy, hodně zpráv. Vychází. A vyjdou a hned, hned se zapomene, zapomene na ně. A já, nápad takový dostala, jsem dostala. Na kroniku, takovou kroniku, že bych vydávala. Že bych sesbírala, za rok, jednou za rok, nebo za půl, roku, sesbírala, důležité zprávy, události a knihu, kroniku takovou, že bych vydávala. Knihu. O tom, co prožili jsme, my prožili, tahle země prožila, svět prožil. Aby se vědělo. Aby budoucí generace věděly, co jsme prožívali. Jak žili jsme, vlastně. Víte? Jaká trápení, trápení jsme měli. Ale i radosti i ty, jaké měli, jsme. Jaké lásky, vášnivé, jaké vášně prožívali. Jsme. (*Podívá se na Nikolaje Vsevolodoviče.*) Tak tohle, takovou kroniku bych, vydávala bych. Vždyť peníze, mám peníze, tak co? Co s nimi? S těmi penězi. Tak na něco užitečného. Do něčeho investuju, do užitečného něčeho. Praktického. Pro generace. Budoucí. Aby věděly, ty generace, jak žili jsme, my, tady. Jak. A potřebovala, od vás bych pomoc, pomoc potřebovala. Když máte zkušenosti. S tiskem. S vydáváním knih. A tiskárnu, i tu mi pomůžete, zařídit pomůžete. Vidíte? I platit, platit dokonce vás budu, za to. Dokonce. Co říkáte?

(Liputin se v pozadí uchechtne.)

Vy se smějete? Smějete se, Nikolaji Vsevolodoviči? Smějete?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Promiňte, já se nesměji.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Vždyť to váš, váš nápad byl. Ve Švýcarsku. Kde potkali, jsme se potkali. Tak říkal, tohle říkal jste mi. Lizaveto, drahá, to jste říkal, drahá, tolik, tolik peněz máte a nadarmo, nadarmo je máte. Tak užitečného, něco užitečného podnikněte, s nimi. S těmi. Penězi těmi. A tohle, tohle jste navrhl mi.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Ale já se opravdu nesměji, Lizaveto Nikolajevno.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Aha... Tak co říkáte, pane Šatove? Co na to říkáte?

ŠATOV: Já... Já...

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Šatov je vaší myšlenkou uchvácen, slečno Lizaveto. Úplně to vidím, na něm vidím.

ŠATOV: Nápad... je to, pěkný. Pěkný nápad.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Vidíte, pane Šatove?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Určitě souhlasí, určitě. S tiskárnami, s těmi umí, to velice umí. A sám, sám vám jistě hned, velmi záhy opatří, nějakou opatří. Tiskárnu. Vidíte, Šatove? Pro vaše dílo, velké dílo.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Ano? To skvělé, by to bylo, skvělé, pane Šatove!

ŠATOV: Já... Já...

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Takže souhlasíte?

(Šatov mlčí.)

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ano, souhlasí. Určitě souhlasí, pan Šatov. A sám, určitě sám, a rád, přijde, za vámi přijde, brzy.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Tedy, jsme domluveni, tedy?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Domluveni.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA *(rozechvěle)*: A vy, vy, Nikolaji Vsevolodoviči? Nechcete, chcete mi říct, něco říct? Nechcete?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Ne, děkuji, Lizaveto Nikolajevno.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Určitě? Přece víte. Vy víte přece. Že jak nahá. Jak nahá před vámi stojím. Vždycky. Stojím. A klidně se postavím. Nahá před vás. Úplně. Vždyť víte. Přece víte. Protože až do duše, do mé duše mi vidíte. Cítím to. Cítím. A kdybyste řekl, přikývl, naznačil, alespoň naznačil, hned do náručí, hned do náručí se vrhnu. Vám vrhu. I když jste ženatý, ano, ženatý, vím to, ženatý. S tou, s tou... Taková

mezaliance! Hnus takový! Prostě ženatý. Ale co je to, co je být ženatý? Když srdce touží, hoří srdce, na kusy ho trhá, touha trhá, na kusy, co je to? Proti tomu, co? Nechcete? Opravdu nechcete mi říct? Nic? Určitě?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Určitě.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Tedy, na shledanou, dámo a pánové. *(Rychle odejde.)*

(Všichni až na Petra Štěpánoviče a Nikolaje Vsevolodoviče propuknou v bouřlivý smích.)

VIRGINSKIJ: Kroniku!

VIRGINSKÁ: Aby věděly, budoucí generace věděly...

LIPUTIN: ...v jakých sračkách, sračkách jsme to žili!

VIRGINSKÁ: A úplně nahá, nahá tady stála! Nahá!

(Lebjadkin se vynoří zpod stolu.)

LEBJADKIN: Už je pryč?

(Všichni se na chvíli přestanou smát, podívají se na Lebjadkina a opět vybuchnou v chechot.)

PETR ŠTĚPÁNOVIČ *(utne výbuch veselí)*: Šatove! Je jasné, je vám jasné, že Lizaveta, Lizaveta Nikolajevna, to děvče, prostomyslné děvče, zamilované, nešťastně zamilované, zajištěné, finančně, neví co by, s penězi co by? A že tiskárnu potřebuje, zřídit tiskárnu, která tisknout, bude tisknout i letáky? Naše letáky? A že vy, vy, Šatove, ji teď máte konečně vykopat, tiskárnu vykopat a poskytnout slečně, Lizavetě slečně, co si přeje a nám taky? Co si přejeme? Je vám to jasné, Šatove? Zavázal jste se! Slíbil! Že uděláte, přesně to uděláte! Je vám to jasné, Šatove?!

(Šatov se zvolna postaví.)

ŠATOV: A vy, vy slíbili, jste slíbili, že na pokoji, že pokoj mi dáte, když tiskárnu, když tu převezmu a pak předám. Jenom předám ji. Vám!

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Situace, se změnila situace. Teď jiné, úkoly jiné máte!

ŠATOV: Já odmítám! Odmítám, úkoly! Další úkoly. Nechci. Už dost. Už nechci nic mít. S vámi mít. Nic! Jste pomatenci! Blouznivci! Dogmatici! Nerozumíte, vůbec nerozumíte! Rusku nerozumíte! Národu! Vždyť co pro vás, co je pro vás Rusko?! Jenom onuce, špinavá onuce. Co je duše, pro vás? Nesmrtelná duše! Ruská duše! Ruského člověka duše? Nerozumíte, vůbec nerozumíte jí. Nechápete, co ruský člověk potřebuje. Co národ je, pro něho? Všechno! Všechno je, pro něho! A vy jenom myšlenky, ideje cizí, západní sem vlečete! Že teplouši jsou lidi, prý lidi prý! Teplouši! Že rovná práva pro lidi, pro všechny! To chcete!?! Že židáci a svoloč imigrantská, že Rusko, že v Rusku žít bude?! Že

internacionalismus?! Že rovnost všech lidí?! I židáků?! I muslimů?! I teploušů?! Jaký internacionalismus!? To se Boha, Boha nebojíte?! Vůbec!? A co Bůh, co ten je pro vás?! Co?! Ten neexistuje, že!? Neexistuje?! Rouhači! Ateisti! Ruský člověk potřebuje, Boha potřebuje! Vždyť co byl by, co byl bez Boha? Bez Boha není Ruska! Bez Boha není ruského člověka! Bůh potřebuje Rusko, potřebuje Rusa, protože kdyby Ruska, nebylo Ruska, Bůh by neměl, nikoho už neměl, jiného. Ruský národ je vyvolený! Je bílý! A heterosexuální! Vyvolený! A vy jenom ničit chcete. Znesvětit Rus, matičku Rus! Pošlapat, naplivat na ni.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Máte horečku, Šatove?

ŠATOV: Co? Cože? Cože?! Vždyť sám, vy sám, jste vnukl, ponoukl mě, navedl na tyhle, tyhle myšlenky. Vy sám, Stavrogine, jste mě přesvědčoval, ano vy, ještě nedávno, docela nedávno, že Rusko Boha, Boha potřebuje, ne revoluci, ne rozvrat! Ne teplouše, židáky, muslimy! Ale Boha.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Ano, horečku. Určitě máte, horečku. A blouzníte.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Šatove, chápu, že vás něco, něco uvnitř, vás uvnitř nutí žvanit, úplné kraviny žvanit, a že hněte, mučí vás představa, že manželka vaše, ta utekla od vás ve Švýcarsku, tady za Nikolajem Vsevolodovičem, což zdrtilo, velmi zdrtilo vás, ale dovolte, mi otázku dovolte: vykopete tedy tu tiskárnu nebo nevykopete?

ŠATOV (*chvíli zaraženě mlčí*): Vykopu, ale vykopu. Klidně vám ji vykopu. Tu vaši tiskárnu! Ano! Ale potom pokoj! Už mi dejte konečně pokoj! (*Chytne se za hlavu a odběhne.*)

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Petře Štěpánoviči, nebyl jste k tomu nebožákovi poněkud necitlivý?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ (*zlostně bouchne rukou do stolu a vykřikne*): Přestávka! (*A důrazně pohlédne na ostatní.*)

(*Ti se zvolna nejistě zvednou a začnou po jednom odcházet.*)

Vy tady zůstanete, Lebjadkine!

LEBJADKIN (*ustrášeně*): Já? Proč já?

(*PŘESTÁVKA. Po ní pokračuje 2. dějství.*)

LEBJADKIN: Ano, ano, všechno udělali, jsme udělali, se sestrou, jak chtěl, chtěl jste. Odstěhovali se. Od Filipovových. Pryč. Za řeku. Do čtvrti dělnické, za řeku, zaplivané, zavšivené. Do ghetta. A teď jsme. Tam, za řekou. A nikomu, opravdu nikomu neřekl jsem, kde, kde jsme. Kde bydlíme teď. Nenajde, určitě, nikdo nás nenajde tam.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Dobře, Lebjadkine. A teď k vám, kapitáne, ve výslužbě kapitáne. A

teď k vám.

- LEBJADKINE: Co? Co zas, ke mně zas, Petře Štěpánoviči? Co zas?
- PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Přestanete, už přestanete trousit, roztrušovat pomluvy, ty pomluvy?
- LEBJADKIN: Jaké, proboha, jaké zas pomluvy?
- PETR ŠTĚPÁNOVIČ: A dopisy? Anonymní dopisy?
- LEBJADKIN: Ale to ne, já ne, žádné, žádné dopisy, žádné pomluvy.
- PETR ŠTĚPÁNOVIČ: A co dopis, ten dopis, co Varvaře Petrovně, co té poslal jste? Tady o Nikolaji Vsevolodoviči, o sestře, své sestře. A pomluvy, co vykřikujete, po krčmách vykřikujete. O tajemství, o velkém tajemství, tady, Nikolaje Vsevolodiče. Myslíte, že nevím, že nevíme o tom? Všude, všude své lidi máme, všude.
- LEBJADKIN: Ach, ne! Proboha ne, to ne! To já bych..! Ach, odpusťte, odpusťte, Nikolaji Vsevolodoviči, odpusťte. To ta vodka, příliš vodky ze mě mluví. Vždycky. Já... Já někdy, prostě někdy neovládnu, tohle neovládnu. Nutkání takové. Prostě. Někdy.
- PETR ŠTĚPÁNOVIČ: A že vám je tady Nikolaj Vsevolodovič dlužen, peníze dlužen, že poslal vám málo, peněz málo, všude povídáte, roztrubujete. A to nemluvím, nemluvím ani, co povídáte, o tom, co chystáme, co povídáte.
- LEBJADKIN: Ach, ne, to ne. Odpusťte, Petře Štěpánoviči, to opravdu ta vodka, když se nenapiju, když se vodky nenapiju, tak potom takové nesmysly, nesmysly ze mě jdou. Odpusťte, prosím, odpusťte mi.
- PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Tak to radši ovládněte, příště ovládněte. Nebo neuvídíte, od Vsevolodoviče tady, ani kopějku už neuvídíte.
- NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: To neuvídí tak jako tak. Zítra oznámím, oficiálně oznámím, že Marie Timofejevna je opravdu má žena, má zákonitá manželka. A neuvídíte. Tedy za své mlčení a tu vaši péči, o ni péči, už ode mě neuvídíte. Ani tu kopějku.
- LEBJADKIN: Ach ne! Slitování, Nikolaji Vsevolodoviči, mějte přece slitování!
- PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Běžte, Lebjadkine!
- LEBJADKIN: Ano, ano, jistě. Jistě. Samozřejmě. Mám jít. Už jdu.
- PETR ŠTĚPÁNOVIČ: A Lebjadkine. Tady. Tady máte tisíc, rublů tisíc. Od Nikolaje Vsevolodoviče. Dalších. Za péči, za vaši péči. O vaši sestru.
- LEBJADKIN: Ach, děkuji, děkuji, služebník, služebník. Čest práci!

(Odejde.)

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Proč jste mu dal ty peníze?

- PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Opravdu to chcete udělat? Oznamit, že Marie Timofejevna, že ta pomatená mrzačka je vaše žena?
- NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Ano.
- PETR ŠTĚPÁNOVIČ: To vaší paní matce zlomí srdce.
- NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Ano.
- PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Bude to naprostý skandál. Syn nejbohatší ženy v gubernii manželem ošklivé, bláznivé, kulhavé ženské, kterou si vzal... řekněme třeba ze soucitu. Tak by to určitě řekl Štěpán Trofimovič. Ze soucitu. Někdo jiný by v tom třeba zas mohl vidět pěknou zvrácenost. Taková mezaliance, jak řekla Lizaveta Nikolajevna.
- NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Ale skandály, zmatek, chaos, to je přece něco, co velmi potřebujete, ne?
- PETR ŠTĚPÁNOVIČ: A přitom stačí říct, stačí kývnout prstem a všechny ženy z tohoto města vám padnou k nohám. I někteří muži.
- NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Zejména Lizaveta Nikolajevna.
- PETR ŠTĚPÁNOVIČ: A nedalo by to skoro žádnou práci. Stačí říct a večer vám ji přivedu do postele. A poběží úplně sama. Radostí celá bez sebe. Vždyť je už teď vlastně úplně nahá.
- NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Děkuji. To je od vás milé.
- PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Nikolaji Vsevolodoviči. Známe se léta. Vím o vás, i to, co nevíte vy sám. Kdysi jste tady ve městě způsobil pěkné pozdvižení. Starého Gaganova jste odtáhl za nos až na ulici. Kousl jste bývalého gubernátora do ucha. Pak se to vysvětlilo tím, že jste duševně nemocný. To ale nejste a nikdy jste nebyl.
- NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Ne.
- PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Pak jste odjel do Petrohradu. Kde jste se pěkně vybouřil mezi spodinou, kde jste potkal Lebjadkina a hodil mi toho pitomce na krk. A teď se vracíte a první, co uděláte, bude, že všechny zpravíte o svém šťastném manželství. Musím přiznat, že ten mumraj, co se strhne, prostě chci vidět.
- NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: A co vlastně chcete po mě, Petře Štěpánoviči? Protože ode mě přece něco chcete? Nebo snad ne?
- PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Tak si to přece přiznejte, Nikolaji Vsevolodoviči. Vy se nudíte. Nudíte se až k zešílení. Máte všechno. Ženy i muži vám padají k nohám. Máte matinčino jmění, které zdědíte. Máte věhlas, i když občas, jak bych to řekl, značně pochybný. I proto sedíte tady s námi. Z nudy. Z prázdnoty, která vás užírá, a kterou se snažíte zoufale zaplnit. A ze zvědavosti, která vás aspoň na chvíli vytrhne z té vaší nudy. I kdyby měl celý svět shořet.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ (*se ironicky uchechtne*): Hezky řečeno. Ale co chcete vy ode mě? Nesedím tady přece kvůli tomu, abyste mě obveseloval analýzami mé duše.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Já vás potřebuji, Nikolaji Vsevolodoviči.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Toho jsem se obával.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Proč?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Je až příliš lidí, kteří mě potřebují, a já vůbec nevím proč.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ (*položí svou dlaň na ruku Nikolaje Vsevolodoviče*): Dejte nám svou tvář. Dejte nám své tělo. Své charisma. Svou osobnost. Buďte naší superstár! To potřebujeme. Potřebujeme někoho, kdo bude pro lidi ztělesňovat nový řád. Řád, který nastolíme, až svrheme tohle otroctví. Tuhle carskou špínu. Nedůstojný režim, který z lidí dělá natvrdlé poskoky a konečně člověka, konečně lidstvo osvobodíme! Potřebujeme idol! Revoluce potřebuje tvář! Vaši tvář! A všichni jí padnou k nohám! A uvěří! Uvěří, že přinášíme změnu. Lepší budoucnost, ve které už nebudou bohatí paraziti, co pro lid nehnou prstem, ani chudáci, kteří nemají co do úst.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ (*vyprostí svou ruku*): Dovolíte?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Jistě, promiňte.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Takže jestli tomu správně rozumím, já budu tvář a mozek, mozek budete vy?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ne. Mozek, ten opravdový mozek je v centrále. V Petrohradu. Ten řídí síť buněk, jako je ta naše, rozprostřenou po celém Rusku. A až přijde povel, propukne to. A propukne to brzy, to mi věřte. A je na každém, jak se v té chvíli rozhodne. Jestli jde s námi, nebo jde proti nám. V Rusku to vě. Lidé přicházejí o práci. A ti, co ještě práci mají, mají ji za pořád nižší mzdy. A žijí v nejistotě, jestli zítra budou mít čím nakrmit své děti. A přitom chodí kolem stále pozlacenějších paláců, kolem kterých vyrůstají pořád vyšší zdi. Čím nižší mzdy, tím vyšší zdi. A ze zlatých paláců se linou jenom fráze o tom, jak by se měl každý o sebe postarat sám. Tak jak se rozhodnete vy, Nikolaji Vsevolodoviči?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Vy si opravdu myslíte, že oni té vaší pohádce o centrále uvěří? Žádná centrála přece není. Vymyslel jste si ji.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: A i kdyby, vás to nemusí zajímat. Jde přece o to, někde začít. A proč ne právě v naší gubernii? Proč ne právě tady? A s vámi? Jako ikonou revoluce. Vždyť odtud, i z téhle řiti světa může vzejít oslnivý záblesk osvobození, skutečného osvobození. Ne té pochybné svobody, o které se pořád jen blbě žvaní, aby si lidé nevšimli okovů na svých rukou a nohou!

(Nikolaj Vsevolodovič zívne.)

Nudím vás?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Ano, k smrti. Odpusťte mi mou upřímnost.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Takže nemáte zájem?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Ještě nevím. Ale napadla mě jiná věc.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Jaká?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Abyste ty hlupáky, tu vaši buňku opravdu sjednotil, aby se na ně dalo opravdu spolehnout, aby se prověřily vaše skutečné síly, měli byste... Hm.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Co? Co bychom měli?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Ale nic. To nestojí za řeč.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Jen to dopovězte!

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Opravdu to chcete slyšet?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Nehrajte si se mnou, Nikolaji Vsevolodoviči.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Dobře. Měli byste někoho zabít. Společně zabít.

(Vstoupí Liputin.)

LIPUTIN: Promiňte, ale už, začala už, nezačne schůze? Nebude pokračovat schůze, už?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ven!!!

LIPUTIN: Promiňte... *(Zmizí.)*

(Petr Štěpánovič se divoce zahledí Nikolaji Vsevolodoviči do očí, jako kdyby se na něho chtěl vrhnout. Stavrogin jeho pohled klidně opětuje. Pak se Petr Štěpánovič najednou posadí.)

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Šatova.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ *(bez zájmu)*: Proboha, proč právě Šatova?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Víte, Nikolaji Vsevolodoviči, proč jsem Lebjadkinovy přestěhoval za řeku? Do ghetta za řeku?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: To pravdu nevím.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Udělal jsem to kvůli vám. Po tom skandálu v kostele a u Varvary Petrovny. Aby si ta bláznivá nepobíhala jen tak po městě. Aby nebyla na očích a lidi zapomněli, o čem si dneska všichni šuškájí. Udělal jsem to pro vás.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ *(lhostejně)*: To je od vás milé. Děkuji.

- PETR ŠTĚPÁNOVIČ: A pak, za řekou se může stát ledacos. Obzvlášť Lebjadkinovi, který pořád vykřikuje, kolik že to má peněz a hlučně je propíjí po putykách.
- NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Podnětná úvaha.
- PETR ŠTĚPÁNOVIČ: A tak se k němu domů jednoho večera někdo vloupá, zabije ho a peníze sebere. A zabije rovnou i jeho sestru, protože ta husa se při vraždění svého bratra zrovna probudí a půjde se podívat, cože se to v té kuchyni děje.
- NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Také by mě to zajímalo.
- PETR ŠTĚPÁNOVIČ: A ten vrah bude muset zavraždit i ji. Protože nestojí o žádné svědky.
- NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: A teď mi ještě, Petře Štěpánoviči, řekněte, kdopak ten vrah bude?
- PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Víte, Nikolaji Vsevolodoviči, čirou náhodou se ve městě pohybuje jedna taková podezřelá existence. Jistý Fed'ka Galejník. A představte si, byl kdysi nevolníkem u mého otce. Poctivým, bezproblémovým nevolníkem. Než ho můj milovaný humanistický, liberální tatíček, Štěpán Trofimovič, nechal zverbovat do armády. Prodal ho tam pochopitelně, za nějaké ty rublíky pro svůj karban a šampaňské. Fed'kovi se podařilo zběhnout, když hladový bloudil Rusí, napáchal nějakou tu neplechu, tak ho poslali na Sibiř, on nedávno utekl a teď je, považte, po sibiřské převýchově schopen úplně všeho. Dokonce i vraždy. Kupodivu nechce v první řadě zamordovat mého tatíka, ale je mu úplně jedno, koho. Ten by to klidně být mohl. Ale za řekou se takových určitě najde mnohem víc. Někteří tam totiž nemají co žrát. A vy byste byl zčistajasna vdovec.
- NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Chápu.
- PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Navíc by to bylo výhodné i pro nás. Lebjadkin totiž nepíše jen trapné anonymy o vaší osobě, ale rovnou udání gubernátorovi, jak jsem měl možnost osobně vidět. Zatím jen mlhavá. Podrobnosti je prý ochoten dodat za své celkové omilostnění stran svého angažmá v přípravě revoluce. Blbec.
- NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Pak nechápu, proč chcete v první řadě zavraždit Šatova a nikoli Lebjadkina.
- PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Protože Šatov, Šatov je nacionalistický dobytek! Protože místo aby dělníkům vysvětloval, kdo je jejich skutečný nepřítel, chodí mezi nimi a trousí ta svá rasistická nábožensky pomatená moudra, štve je proti židům, muslimům a všem cizincům. A chudina mu naslouchá. Je to zrádce! Vždyť jste to sám slyšel!
- NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: To je ale nemilé, vidíte? Že Šatov se svým blouzněním má u

prostého lidu větší ohlas než vaše internacionální revoluce.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Nemilé opravdu není to správné slovo.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Jste opravdu zvláštní, zvláštní člověk, Petře Štěpánoviči. Zvláštní. Jak se umíte krásně přetvařovat. Přizpůsobit. Jak umíte bohapustě žvanit a vzápětí plamenně promlouvat. Jak si umíte lidi získat. Jak jste si omotal kolem prstu celou zdejší smetánku a zároveň ty vaše bláznivé revolucionáře. Snad budete mít stejný úspěch i u dělníků. Upřímně v to doufám.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Budu to brát jako kompliment.

(Ozve se nesmělé zaťukání.)

Co je zas!?

(Dovnitř nakoukne Julie Michajlovna.)

JULIE MICHAJLOVNA: Promiňte, Petříčku, milý Petře Štěpánoviči, ale je tohle, tohle to tady, je to schůze?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ *(zcela proměněn)*: Drahá, Julie Michajlovno nejdražší. Jistě ale, jistě, že je to schůze, tady schůze. Určitě.

JULIE MICHAJLOVNA: Vzrušující, to je tak vzrušující, Petříčku, tak schůze, je to schůze. A dokonce pan Stavrogin, pan Stavrogin je tady. *(Upravuje si účes, prohlíží se v zrcátku.)* Promiňte, Nikolaji Vsevolodoviči, promiňte, jsem neupravená celá. Rozcuchaná. Nikdy, ještě nikdy nebyla, jsem nebyla, na schůzi. Nebyla. Vzrušující, tak vzrušující. A to jen dva, jen dva tady jste? Na schůzi? Tady?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Právě máme přestávku, Julie Michajlovno. Ostatní za chvíli přijdou.

JULIE MICHAJLOVNA: Ach, ano. Přestávka, samozřejmě. Přestávka. I schůze přece, přestávku, potřebuje přestávku, to dá rozum, že? Potřebuje. Přestávku.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ano, ano, drahá Julie Michajlovno, i schůze, obzvlášť schůze, ta potřebuje, přestávku potřebuje, rozhodně.

JULIE MICHAJLOVNA: A i vy, dokonce, i vy, Nikolaji Vsevolodoviči, jste zde. I vy. Člověk tak ušlechtilý, ušlechtilého srdce.

(Nikolaj Vsevolodovič pozvedne tázavě obočí a pohlédne na Petra Štěpánoviče.)

No ano, ano, jen nedělejte, se nedělejte. Tady Petříček, Petříček všechno, všecičko nám vyprávěl. Však víte. Tam, tehdy. U Varvary Petrovny, když individuum, to podivné individuum, tak zle, tak strašlivě se k vám zachovalo. Protože si mylně, nesmyslně úplně myslí, že mu žena, manželka jeho za vámi utekla. A přitom jenom proto, to bylo proto, že neschopný, chudý je a sám za to, sám si

může, že žádná žena by nežila, nikdy nevydržela žít s ním. Tak vyprávěl, tady, Petříček taky, o tom taky, jak jste se spustil, trošinku spustil, zbloudil, to mládí, že, inu, to mládí, v Petrohradě trošinku spustil a s podivnými existencemi, tak s těmi se tam, stýkal se tam. V Petrohradě. A jak narazil jste. Na tu chudinku narazil a jak hezky, tak hezky jste choval se, k ní choval, až si do hlavy, vzala do hlavy chudinka, že manželé, že manželé jste. A jak se staráte, od té doby hezky staráte o ni. A lidi, zlí lidi jen pomlouvají vás, za to pomlouvají. Taková hrůza, vidíte, taková?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Inu... Ano... Přesně tak, tak takhle to bylo. Tohle, Julie Michajlovno.

JULIE MICHAJLOVNA: Já vás obdivuji, víte, Nikolaji Vsevolodoviči? Obdivuji. Jste zvláštní, velmi zvláštní člověk. Výjimečný.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Děkuji. Jste laskavá, velmi laskavá, Julie Michajlovno.

JULIE MICHAJLOVNA: Ano, ano, to jsem. Velmi, velmi laskavá. Všichni říkají, tohle o mně říkají, že laskavá, laskavá jsem. Jen můj muž říká, i když to taky říká, že laskavá, ale on říká, že až moc, až moc laskavá jsem. Ale já myslím, že laskavá, jsem tak akorát laskavá. A že nemá, prostě nemá pravdu, můj muž. Gubernátor.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ano, nemá, rozhodně nemá, pravdu. Vy laskavá, tak akorát jste, laskavá. Opravdu. Julie Michajlovno.

JULIE MICHAJLOVNA: Děkuji, Petříčku.

(Vstoupí Liputin. Když vidí Julii Michajlovnu, zarazí se.)

LIPUTIN: Promiňte, ale tohle, je tohle ještě schůze, nebo už ne? Není to už schůze?

JULIE MICHAJLOVNA: Ale jistě, jistěže je to schůze, pořád je to schůze. Tak pojd'te, pojd'te, přece! Přestávka skončila, skončila už. A posad'te se, přece. Posad'te. Ne tam, támhle se posad'te! Ať vidím na vás, dobře vidím.

LIPUTIN: Ano, ano, jistě, skončila, přestávka, už. *(V rozpacích se posadí.)*

JULIE MICHAJLOVNA: A kde občerstvení, kde občerstvení máte? Copak za schůzi? Jakápak schůze je to? Bez občerstvení? Kdepak máte občerstvení? To tady žádnou ženu, žádnou ženu nemáte? Co by občerstvení, drobné občerstvení, aspoň drobné zařídila?

(Vstoupí Virginskij a Virginská.)

VIRGINSKÁ: Promiňte, ale je to, je to ještě... pořád...

JULIE MICHAJLOVNA: Ale jistěže, jistěže je to. Schůze je to. To je dost, dost, že jdete. Tak snad připravíte, děvenko, snad připravíte aspoň občerstvení, nějaké občerstvení. Tak aspoň samovar, aspoň ten doneste. Když schůze, tak aspoň samovar, aspoň ten být, měl by být tady. Samovar. No

ne? Aspoň čaj si dáte, přece, no ne? Tak šup šup, drahá.

(Virginská se nadechne a odejde pro samovar.)

(Virginskému, který se ohlíží za svou ženou.) A vy na co tam? Na co čekáte? Přece posad'te, přece se posad'te tady. Sem se posad'te. Nepočká přece, schůze nepočká. Už po přestávce, po té je už. Tak sednout tady, tady si sedněte! A to všichni? Už všichni jste? Všichni?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ:

Kde je Kirillov?

VIRGINSKIJ:

Kirillov řekl, že spát, jde domů spát. Ale že spokojený je. Jako inspektor, spokojený. *(Rozzáří se.)* Že vzorní, vzorná buňka jsme. Činorodá, aktivní. A že jestli všichni, všichni by jako my, byli jako my, může, prý může revoluce hned, okamžitě proběhnout.

JULIE MICHAJLOVNA:

Tak revoluce a hned může? Tak pěkně, to je moc pěkné, vid'te? Já si taky myslím, taky, že vzorní, taková že jste. Jen to občerstvení, to občerstvení, že nemáte. To je trochu, trochu smutné. Ale snad spraví, brzy se to spraví. Kde je tak dlouho? S tím samovarem? A jak vlastně, jak plánuje se, vlastně revoluce, taková revoluce? Co se musí stát, aby revoluce? Aby ta byla? Ta revoluce?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ:

Virginskij, můžeš tady, Julii Michajlovně, můžeš objasnit? Co musí se, se musí udělat? Můžeš?

VIRGINSKIJ:

Ano, ano, rád, moc rád. *(Nadechne se k dlouhému výkladu.)* Já, já, knihu, knihu jsem napsal, o tom. O ráji, o dokonalém ráji, ke kterému lidstvo, by mělo směřovat, to lidstvo.

JULIE MICHAJLOVNA:

Tak ráj, ráj dokonce! A to je hezké, moc hezké, takový ráj!

VIRGINSKIJ:

Ano, ano, samozřejmě. Ale trochu, jsem zapletl se, do úvah, svých úvah a vyšlo, nakonec mi vyšlo, že ráj, že dokonalý ráj, kde všichni. Lidi všichni si rovni, rovni budou, absolutně rovni, že být bude, muset bude být vlastně, a to je možná podivné, trochu podivné, že takový ráj bude muset být zároveň absolutní despotií.

JULIE MICHAJLOVNA:

A to je hezké. Moc, hezké. Takové, takové неотřelé a hezké. Tak ráj. Pěkné.

VIRGINSKIJ:

Ano. Ano, pěkné. A že ten ráj a ta despotie, jsem spočítal si to. Tak zhruba spočítal, že muset, budeme muset setnout tak sto milionů hlav. Plus mínus sto milionů. Možná víc, trochu, možná míň. Tak zhruba sto, milionů. Hlav.

(Vstoupí Virginská se samovarem. Nasraná.)

JULIE MICHAJLOVNA:

No dost, je dost, že jdete, dušinko. Konečně, je tu konečně občerstvení, nějaké občerstvení. No tak, no tak! Tak sem, sem ho položte, sem? Ne sem, tam! Tam, holčičko. A kde šálky, kde zas

šálky nějaké, máte? Kde? Mládenci jak, jak budou pít, čaj pít, když ani šálky, ani ty nepřinesete! Tak šup, šup, děvenko! Pro šálky ještě, honem, honem! (*Virginská odejde.*) Tak ráj, hezké, to je moc hezké. Nového něco, vždycky něco nového, se dozvím, mezi vámi. Ach, vy mladí. Vy mladí. Jak plní energie, plní energie jste, elánu toho, mladického, elánu. Mně moc, moc líbí se to, moc. Můj muž remcá pořád, na vás remcá, že neplechu, že tu jenom děláte, a vy tady přitom, přitom jen ráj, ráj plánujete. Vždyť já vím, mně jasné je, co mládí potřebuje. Trochu se vybouřit, svět měnit, toužit, že ano? Po změně toužit. A to já chápu, to já proto pochopení mám. Pro tohle. A taky vedení, vedení potřebuje, mládí potřebuje, třeba nějaké osoby, zkušené osoby, mateřské osoby, která pochopení, která chápat bude to mládí a jemně řídit, svým příkladem řídit ho bude. To je to, to, co mládí, mládí potřebuje, vidíte?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Sám líp, neřekl líp bych to, Julie Michajlovno. Neřekl prostě.

JULIE MICHAJLOVNA: Děkuji, děkuji, Petříčku, jste milý, moc milý.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Ano, moc milý, Petříčku.

(Petr Štěpánovič po Stavroginovi blýskne očima.)

JULIE MICHAJLOVNA: Vidíte, vidíte, Nikolaji Vsevolodoviči, i vy, i vy všimnul jste si, toho všimnul?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ale měli, bychom měli dostat se, Julie Michajlovno, k tomu, proč jste přišla. Tak k tomu. A to...

JULIE MICHAJLOVNA: A to k slavnosti, k slavnosti, jistěže, Petříčku, k dobročinné slavnosti ve prospěch chudinek, těch chudinek, guvernantek. Aby krásná, a povznášející, to taky, aby byla. Ta slavnost. Taková. Aby mluvilo se, dlouho ještě, mluvilo se o ní. Jak krásná byla, a to byla, ušlechtilá, zušlechtující, ducha zušlechtující že byla. Ta slavnost. Tak tak aby se mluvilo, o ní. A představte si, představte, že i otec, váš otec přednášku, se uvolil, přednášku proslovit. Dokonce i váš otec. Představte si. Nevím, vůbec nevím, o čem. Vysvětloval, myslím, že vysvětloval mi to. Ale vůbec nevím. Ale určitě něco vznešeného, to bylo něco. Vznešeného. Moudrého.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Tak to je skvělé! I můj otec! Skvělé! A my taky, už taky pár bodů připravili, jsme připravili pro vás.

JULIE MICHAJLOVNA: Tak to je výborné, kouzelné to je. Mimořádné. Inu, to mládí, inu. Plné elánu je, vidíte?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Tady Liputin, tak ten Liputin slíbil, že na klavír, na klavír doprovázet bude, slavnost celou.

LIPUTIN (*překvapeně*): Já?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: No ano, ano, vždyť vzpomeňte, vzpomeňte si. Slíbil, jste to slíbil,

přece!

LIPUTIN (*přihloupě se uchechtne*): Hehe! No ano, už si, vzpomínám už si. Slíbil, ano.

JULIE MICHAJLOVNA: Tak to je krásné, moc krásné. Tak klavír, doprovod klavírní bude.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ano, ano, úžasné to bude. Skvělé. A taky slíbil, že čtverylku, ještě literární čtverylku secvičí. O literatuře, ruské literatuře a vztahu jejím, k Rusku, k naší vlasti vztahu. S dobrovolníky secvičí.

JULIE MICHAJLOVNA: Literární čtverylka. To originálně, úplně originálně zní. Ano, ano, literatury, té je nám třeba, tady, v gubernii tady. Ducha zušlechtění. Moc pěkné, pěkné. To guvernanky, chudinky chudé guvernanky pookřejí, pookřejí úplně z toho.

(Vstoupí Virginská se šálky.)

No sláva, to je dost, dost je to, že už jdete. Vždyť vyprahlí, celí vyprahlí už musí, všichni být musí. No tak, no tak! Přece obslužte, obslužte nás tady. Obslužte?

(Virginská nasraně servíruje šálky. Pěkně s nimi tříská.)

No vy jste ale, vy jste... Kdybych služku, takovou služku doma měla, tak na minutu, na minutu letěla by, na minutu.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ale to křivdíte, křivdíte tady, paní Virginské tady. Trochu, Julie Michajlovno. Paní Virginská totiž tančí, tak taky tanec, zatančí tanec. Na slavnosti zatančí. Primabalerína, taková naše je. Naší buňky, revoluční. Primabalerína. Tak sólo, sólo zatančí. Už slíbila to. Labutí píseň, tak jmenuje, tak jmenovat se to bude. Ten tanec, to taneční sólo.

JULIE MICHAJLOVNA: A to je hezké. Moc hezké. Tak Labutí píseň. Hezké. Tak snad aspoň tančí, líp tančí, než občerstvení zařizuje. Virginská. Hezké, hezké to bude. I balet bude. To už jako v Petrohradu, jako v Petrohradu ta slavnost vypadat bude. Taková úroveň vysoká. Pěkné, moc pěkné. A co vy, co vy Petříku? Čím vy přispějete? Čím?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Já mám speciální, takovou speciální instruktáž. Takovou. Jak bombu, bombu doma vyrobit.

JULIE MICHAJLOVNA: Tak bombu, bombu vyrábět. A to je hezké. Pěkné moc to je.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ano, ano, trocha petroleje, do láhve stačí, a kus hadříku a je to.

JULIE MICHAJLOVNA: Tak jednoduché? Tak jednoduché je to? Úžasné! Prostě úžasné! Ale, Petříku, nebudete, že nebudete opravdovou bombu, bombu vyrábět na slavnosti. Lidi by leknout, leknout se mohli. A rodiny vznešené, poctivé své dcerunky přivedou, honorace městská celá, tak ta přijde, celá. Tak bombu nebudete, vid'te, úplně vyrábět, že?

- PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Nebojte, vůbec se nebojte, Julie Michajlovno drahá, jen voda, voda to bude. Žádný petrolej. Úplně bezpečné. Bezpečnost zaručena. Žádné obavy.
- JULIE MICHAJLOVNA: Tak to je milé, moc milé, Petříčku. Jéje!
- LIPUTIN: A to víte, víte, Julie Michajlovno, kolik lidí, kolik za řekou se vodkou, nedávno vodkou nějakou pančovanou otrávil?
- JULIE MICHAJLOVNA: Ale to nemilé, to je velice nemilé. Kolikpak bylo těch, nešťastníků těch? Kolik?
- LIPUTIN: Počítám, že tak kolem sto dvaceti.
- JULIE MICHAJLOVNA: Tolik? A jaká vodka, kdo prodává jim vodku takovou, ohavnou? Chudákům otráveným, kdo, jak může vůbec někdo? Něco takového? Jako je to možné? Můj manžel pořád, pořád říká, že neměli by, tolik vodky, tolik vodky pít. Že neprospívá to. Vůbec neprospívá, vodka neprospívá. A kdo prodal jim, tuhle, vodku takovou špatnou, kdo?
- LIPUTIN: Nasvědčuje, všechno nasvědčuje, že z lihovaru, palírny vaše manžela ctěného, gubernátora, pocházela, ta vodka.
- JULIE MICHAJLOVNA: Cože?! Ale to není, přece možné není. Můj manžel a palírna? To bych, bych vědět přece musela něco takového. To asi pomluvy, zas pomluvy nějaké budou nejspíš. Tím se netrapte, netrapte přece mládenci. A na slavnost, na tu se soustřeďte teď.
- LIPUTIN: Bude se to možná i vyšetřovat.
- JULIE MICHAJLOVNA: Tak vyšetřovat možná i, dokonce. No to je pěkné, tak snad, vyšetří se snad něco. To je hodín, jéje! Tak zapovídala, zapovídala jsem se, s vámi tady. A už musím, měla jsem, mám být už jinde někde, úplně. Tak běžím, běžím už, protože vidím, že všechno, na dobré cestě všechno je. A že slavnost, ta skvělá bude, slavnost. Tak pracujte, pracujte, chlapi. A ty dvojnásob, dvojnásob pracuj, děvče, protože ani čaj, ani čaj jsem nestihla, vypít si nestihla, kvůli tobě. Nestihla. O jídle, o tom nemluvím, ani nemluvím. Všichni hlad tady, hlad musí mít. Tak žehnám, všem vám, žehnám, Petříčku. I vám Nikolaji Vsevolodoviči, osobo ušlechtilá, tuze ušlechtilá. Nashledanou. *(Odejde.)*

(Všichni po sobě chvíli udiveně pokukují. Pak náhle propuknou v hurónský smích. Někteří se válejí po podlaze. Smích chladně utne Petr Štěpánovič.)

- PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Vidím, že úkoly, že jasné jsou vám, vaše úkoly. Doufám, Virginská, že vložíte, do svého baletu vložíte všechnu nenávist, svoji nenávist.
- VIRGINSKÁ: Netančila, nikdy netančila jsem, ale nenávist, ta tam bude. Nenávist.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Liputine?

LIPUTIN: Nic, vůbec nic nevím, o literatuře, proto povolán jsem, povolán na slavnosti, zpackat literární čverylku.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Výtečně! Virginskij?

VIRGINSKIJ: O ráji. Promluvím o ráji. Zcela seriózně promluvím.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ano, zcela, seriózně zcela. A na sto miliónů hlav a na despotii, nezapomenout, prosím.

VIRGINKIJ (*udiveně*): Na ústřední myšlenky?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ano. Tak nezapomenout! A taky, já taky musím, připomenout musím. Je mezi námi udavač.

VIRGINSKIJ: Cože?!

VIRGINSKÁ: Jakže?!

LIPUTIN: Kdo je to?!

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Je to Šatov. Zabít, zabít ho musíme. Dřív než zmaří, naše dílo zmaří.

VIRGINSKIJ: Ale to...

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Virginskij, o sto miliónu hlavách, o tolika hlavách mluvíte a jedna, jedna hlava se moc, moc vám zdá?

VIRGINSKIJ: Ne, ne, jedna hlava málo, málo je. Jedna hlava. Určitě.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Nebo chcete, snad chcete, aby dílo, naše dílo, revoluce zmařena, byla zmařena? Šatovem? Abychom v base, ve vězení? Na Sibíři skončili všichni? Na Sibíři? To chcete? Vždyť seznam, náš seznam má a už předat, ho chce předat už policii, tajné policii. Možná i gubernátorovi osobně.

LIPUTIN: Ne! To ne! Jistě, že ne! To nechceme.

VIRGINSKIJ: V žádném, v žádném případě!

VIRGINSKÁ: Ano, ano! Zrádce musí zemřít!

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ano, musí. Děkuji, Virginská. Chaos! Zmatek! To potřebujeme! Ať se všechny modly skácejí. Ať se vůdčí třída ztrapní a táhne na smetiště dějin. Ať se zhrouť všechny pilíře, o které se opírají. Ať se pozvolna sesunou. Ať se zbourtí. Ať shoří!

VIRGINSKIJ (*nesměle*): A to... I podpálit? I něco podpálit máme?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Pro začátek postačí, postačí, když vy, vy hořet budete! Pro naši věc! A pak záhy shoří celá bohatá čtvrt. Protože ji dělníci zapálí sami. Až jim vyjevíme, až uvidí, až pochopí, kdo je ten, co může za

jejich neštěstí, za jejich bídu. Až budou odhodláni narovnat hřbety a spálit vilovou čtvrť do základů. Musíme rozkolísat, zborzit všechno, o co se moc bohatých opírá. Všechno. Nic nesmí zůstat nedotčeno. Rozvracejte rodiny. Postavte syny proti otcům. Vyved'te ženy z područí mužů. Ať se vzbouří. Ať si uvědomí, že jsou svobodné. Že i ony mají právo rozhodovat!

VIRGINSKÁ:

Ano!

PETR ŠTĚPÁNOVIČ:

Zbavte dělníky strachu a apatie, té opory nespravedlivých pořádků! Ať jdou šlapat chodník, guvernanky! Ať jdou šlapat! Ať i ony si uvědomí, v jakém nelidském světě žijí! Vyhod'te do povětří burzy. Rozmetejte sazby jejich prolhaných novin! Naplivejte v kostelích do křtitelnic. Pokálejte oltáře. Poskvrňte tu jejich pohádkářskou svatost nasáklou krví! Kirillov přinesl z centrály instrukce. (*Hrobové ticho.*) Revoluce má v nejbližších dnech propuknout po celém Rusku. Buďte připraveni!

(Nikolaj Vsevolodovič začne pomalu tleskat. Ostatní na něho chvíli hledí. Pak se k němu postupně přidávají. Vznikne z toho dlouhý skandovací potlesk.)

3.

(Poslední přípravy na velkou slavnost ve prospěch nebohých guvernantelek. Shon. Přes jeviště přebíhají hlavní účastníci události. Virginská v baletních šatičkách. Liputin s notovou partiturou. Petr Štěpánovič nese basu prázdných lahví, kanystr a kolem krku má kus dlouhého úzkého plátna. V popředí vpravo si Štěpán Trofimovič nervózně tiše drmolí svůj proslov, zkouší gesta a nedůvěřivě pokukuje po tom shonu. Vstoupí Fjodor Michajlovič.)

- FJODOR MICHAJLOVIČ: Štěpáne Trofimoviči, příteli, drahý příteli, rád, jsem to rád, moc, že potkávám, vás potkávám tady. Moc, moc, rád.
- ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Ach, Michajloviči, Fjodore Michajloviči drahý. Jste tady, konečně jste tady. Já... Já...
- FJODOR MICHAJLOVIČ: Ano, ano, poslouchám, poslouchám vás, Štěpáne Trofimoviči, ano.
- ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Já nemám, dobrý pocit, nemám z toho, z tohohle. Něco chystají, něco. Já vím, vím to. Prostě vím. Chystají. Nepěkného něco. Sprostého dokonce, možná.
- FJODOR MICHAJLOVIČ: Myslíte? Myslíte, Štěpáne, Trofimoviči Štěpáne?
- ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Přesvědčen, jsem přesvědčen o tom, o tomhle. Chystají. Za lubem, za tím něco mají.
- FJODOR MICHAJLOVIČ: Ano, ano, i já. I já mám pocit, podobný pocit, příteli, Štěpáne příteli.
- ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: A já postavím, se jim postavím, dneska, dneska povstanu a vmetu, do tváře jim vmetu, co myslím, si o nich, myslím. A třestění tom, jejich, běsnění. Za co považuju, tohle, tohle neřádstvo tohle. Takhle, takhle hrdě, zpříma se jim postavím a řeknu, pronesu projev. Rozdrtím je. Rozmáznu jak šváby, projevem. Tím projevem. Zásadním, zcela zásadním projevem. *(Sáhne si na náprsní kapsu.)* Proboha! Proboha, kde mám, svůj projev, kde mám? *(Sáhne si na druhou kapsu.)* Ach, tady, tady je, projev, přelomový můj, projev. Ach! *(Zakolísá. Fjodor Michajlovič ho zachytí.)*
- FJODOR MICHAJLOVIČ: Je dobře, vám dobře, Štěpáne Trofimoviči?
- ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Ano, ano. Ne! Vůbec ne! Vůbec mi není dobře! Vůbec!
- FJODOR MICHAJLOVIČ: Uklidněte se, příteli, uklidněte, přece se.
- ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Ano, ano, uklidnit. Uklidnit se musím. Klid, jen klid. A co vy, Fjodore Michajloviči? Co vy zde, tady? Vy taky tady budete? Přednášet? Číst něco?
- FJODOR MICHAJLOVIČ: Ano, ano. I já. A taky, taky, aby si zapamatovali, tohle. Zapamatovali. A zamysleli, uvažovali trochu, aspoň. Tak přečtu, úryvek. Pasáž takovou z románu posledního, svého románu.

- ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: To krásné, krásné je, ušlechtilost umění. Ano tou, tou je třeba bojovat, bít se proti tomu, neřádstvu tomu. Ano, krásu proti zlu, tu postavit, tou bojovat je třeba. Tou!
- FJODOR MICHAJLOVIČ: To z duše, z duše mluvíte mi, Štěpáne Trofimoviči. Ale pojďme, pojďme se připravit. Mám pocit, dojem takový, že brzy, brzy začne to už. Brzy.
- ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Ano, ano, pojďme přáteli můj.
(Odcházejí. Zároveň vstoupí Petr Štěpánovič a Julie Michajlovna. Guvernátorová je nervózní.)
- PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Drahá, Julie Michajlovno drahá. Určitě těšíte se, velmi těšíte, vidíte? Dočkat se nemůžete, už jistě. Až propukne, ta sláva velká.
- JULIE MICHAJLOVNA: Ano, ano, opravdu. Velmi se, velmi těším. A zvědava, velmi zvědava jsem, jak vy mladí jste uspěli. Při přípravě uspěli.
- PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Velkolepé, bude to velkolepé, Julie Michajlovno. Celá honorace, všichni lidé důležití z našeho města. I z venkova, z celé gubernie dorazili. Velkolepé. Událost významná to bude.
- JULIE MICHAJLOVNA: Ano, ano, Petříčku. A kdo, jsou prosím vás, kdo? Ti lidé, divní, podivní lidé, co u baru v předsáli se shlukují? A vodku do sebe obracejí. Takoví divní, zvláštní připadají, mi přijdou. A poznámky, všelijaké takové, poznámky mají a pořád usmívají se divně, tak usmívají. Kdo je to?
- PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Vždyť říkal jsem, vám říkal právě, že také z venkova, lidé z venkova dorazili. Z celé gubernie prostě. Velká, velká sláva to bude. A kde manžel, váš pan manžel, kde je vlastně?
- JULIE MICHAJLOVNA: Ach, Petříčku, milý chlapče, to nepřipomínejte mi, ani nepřipomínejte.
- PETR ŠTĚPÁNOVIČ: A copak, copak se stalo, drahá Julie Michajlovno?
- JULIE MICHAJLOVNA: Ach asi má, vina je to má. Včera hloupě, úplně hloupě jsem se zmínila o těch mrtvých, vodkou otrávených, z té prý jeho palírny a že snad i vyšetřovat, se to vyšetřovat i bude a nemluví, od té doby, nemluví vůbec. A jak bez duše, jak bez té je teď, chudáček. A tak teď už v sále sedí. Tiše sedí, před sebe hledí a nehýbe se. Vůbec nic neříká. Od včerejška neříká. Takový apatický je, úplně. Moc, velmi moc se bojím, bojím o něho, Petříčku.
- PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ale to jste neměla, to jste přeci neměla, Julie Michajlovno. Vždyť víte, přece víte, jak křehká, duše citlivá váš manžel je. To jste neměla, opravdu.
- JULIE MICHAJLOVNA: Já vím, já vím, Petříčku. Hloupost, hrozná hloupost. A přitom taková hloupost, hloupost to je. S tou palírnou. Proč by palírnu, měl on? Palírnu, Gubernátor? A proč by trávil, otravoval někoho? Proč?

Tak snad aspoň na myšlenky, na jiné přijde. Při oslavě, téhle. Vidíte, Petříčku? Že rozveselí ho to? Vidíte?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Určitě, určitě. Já sám jsem udělal, pro to udělal, co v mých silách bylo, opravdu.

XXX

(Změna světla. Slavnostní znělka. Na jeviště slavnosti vstupuje úplně ožralý Lebjadkin.)

LEBJADKIN *(dlouho mlčky stojí a pitomě se kření)*: Velevážení! Přítomní velevážení! *(Zasměje se.)* Tak teď nevím, vážně nevím, o čem. O čem jsem tady, chtěl mluvit tady. K vám. Ty krávo, vás tu je ale. To je asi slavnost, že jo? Slavnost nějaká? No jo! Už vím! Vždyť přivítat, přivítat jsem měl, vás měl. Tady. Na slavnosti, kterou... *(Hmatá si po kapsách, vytáhne papírek.)* No ano, vždyť myslel, to myslet, jsem si mohl myslet přece, na slavnosti, kterou uspořádala pro vás, pro všechny tady. Co jste. Tady jste. A jinde, nikde jinde. Prostě tady jste. A ten, kdo tu není, tak tu není, prostě ne. Není. Na tom dovolím, si dovolím trvat. Kde jsem to... Ano, ano. Kterou uspořádala, tu slavnost kterou, pro vás to, uspořádala, nikdo jiný nemohl, to být nemohl než naše paní, paní gubernátorová. *(Nemůže to přečíst.)* Fúrie Michajlovna? Aha! Tak ne, to ne, Fúrie. Julie Michaklovna. A zatleskáme, všichni jí zatleskáme! *(Tleská a potácí se. Vstoupí Liputin a vytlačí ho ze scény. A postaví se místo něho.)*

LIPUTIN: Panstvo velevážené, milí hosté, omluvte tuto trapnou, vskutku trapnou poruchu, technickou, omluvte. Nedopatření takové. Přivítat. Velice vítám vás, tady, všechny na události, velevýznamné, na slavnosti charitativní pro guvernanky, na podporu guvernantek nebohých, strádajících guvernantek. A přistoupíme, hned přistoupíme k první, k vystoupení úvodnímu. A nepůjde o nic, jiného o nic, než o čtverylku litererní, čtverylku, která ducha oblaží, i smysly potěší. Tak prosím, čtverylka, litererní. A dovolím si, ji na klavír, osobně hudebně ji doprovodit. Když dovolíte mi. *(Usedá ke klavíru a hrábne do kláves.)* Jistě každý, každý pozná z vás, velikány naše litererní. Takže nebudu, nijak komentovat nebudu to.

(Jako první přitanečí literát ve fraku a s velice dlouhým vousem.)

LIPUTIN: No ne, přátelé, to snad, musí snad sám Tolstoj, Lev Nikolajevič být? A koho to tady máme nyní?

(Přitančí Puškin s prostřelenou hlavou.)

LIPUTIN: No to snad Puškin, dokonce Puškin je! Podle té prostřelené lebky. Ještě snad Lermontov, tak ten by mohl být to. Ale toho přece do břicha, do panděra litererního v souboji střelili. A už ho tu taky máme! Vida, sám Lermontov, Michajl Jurjevič!

(Přítančí Lermontov s prostřeleným břichem.)

LIPUTIN: No a do čtveřice, protože čtverylka to je, přece je, čtverylka, tu máme... Podle té role, toaletního papíru role, soudím, že sám Anton Pavlovič Čechov k nám tančí. Vždyť známo je, i dámám zde přítomným, že dílo svoje, celé skoro, na záchodě, v kadibudce útulné sepsal.

(Literáti chvíli tančí a následně začnou zpívat něžnou píseň.)

LITERÁTI: Ach, ta ji měla,
voňavou, šťavnatou.
Celá se chvěla,
touhou svou hanbatou.

Šmát jsem jí do ní,
jak luk se napjala
a vláha boží
mi z ruky kapala.

Kozičky vztyčené
jak šídla chtivá,
těší se prcina,
věneček zpívá.

(První dámy v publiku omdlely.)

XXX

(Změna dějiště. Šatov, Marja Šatovová. Šatov stojí v ohromení. Marja Šatovová překotně hovoří. Je v pokročilém stupni těhotenství, ale není to na první pohled patrné.)

MARJA ŠATOVOVÁ: Slyšela jsem, že si nežijete dobře, ale tohle jsem opravdu nečekala. To jste pořád takový ubožák, Šatove? No co tady stojíte a hloupě civíte? Proč jste tomu drožkáři, co mě přivezl, dal pět kopějek? Ani dvě si nezasloužil. Podvodník. Vozil mě křížem krážem po městě a pak si o deset kopějek řekl. Drzoun. Hochštapler. A vy mu pět kopějek dáte? Jste pořád takový hlupák, jako jste býval, Šatove? Pořád?

ŠATOV *(užasle vydechne)*: Marjo...

MARJA ŠATOVOVÁ: No dobrá, dobrá, jestli nechcete, abych zůstala, klidně odejdu. Klidně půjdu do zájezdního hostince. Nějaké peníze ještě mám. Stačí, když mi to řeknete. Stačí, když se konečně nějak vyjádříte. Nakonec jsem to byla já, kdo vás opustil. A vy tady přitom stojíte jako zařezaný. A neříkáte vůbec nic. Tak to už konečně něco řekněte! Řekněte, ať táhnu do pekel a už vám nikdy nechodím na oči. Já to pochopím. Ale co by po vás jeden chtěl. Byl jste vždycky tak nerozhodný, tak neschopný. Vždycky jste věřil pitomostem a

žvanil o pitomostech. Vždycky opakoval jenom to, co říkali druzí. Na své myšlenky jste se nikdy nezmohl. Tak co bych od vás mohla čekat. Byli jsme manželé dva týdny a už to pro mě bylo k nevydržení. Proto jsem od vás utekla za tím...

ŠATOV: Marjo, Marjuško, já... já...

MARJA ŠATOVOVÁ: Ach, bože, už zase to vaše věčné já. Dneska už úplně všichni začínají větu tím svým já. Ze všech stran pořád jenom samé já. Já bych chtěl... Já si myslím... Já musím prohlásit... A vůbec nejlepší je to ve chvíli, kdy neví, co říct a řeknou jenom: „Já... Já...“ Chápete, jak nemožně to zní? Jak je to pitomé? Jak je to nechutné, to vaše věčné „já, já“?

ŠATOV: Promiň, promiň, Marjuško. Já... Promiň, promiň.

MARJA ŠATOVOVÁ: A neomlouvejte se pořád. Vždyť víte, jak to vaše omlouvání nesnáším. Copak nemůžete být aspoň trochu sebevědomý? Aspoň trochu si někdy stát za tím, co říkáte? Nebo se tak aspoň tvářit, jako to dělají ostatní?! I ten mizera, ten...

ŠATOV (*jako by si přál, aby vyslovila sama*): Stavrogin?

MARJA ŠATOVOVÁ: Už nikdy, nikdy nevyslovujte to jméno. To prašivé, odporné, špinavé jméno, jméno toho znuděného hovada.

ŠATOV: Ach, Marjo...

MARJA ŠATOVOVÁ: Co zase vzdycháte?! Ach, Marjo. Ach, Marjo. Víte jak hloupě to zní? Tak se přece vyjádřete, jestli mám odejít, nebo smím zůstat! Je to přece váš byt, tahle tmavá, nevětraná, špinavá špeluňka. Vy jste tady pánem, tak se podle toho přece chovejte, Šatove! A řekněte: Běžte pryč, neznám vás, přespěte si, kde vám libo, jak jste to dělala dosud. Tady to nejde. Tak to přece řekněte!

ŠATOV: Ale kam, kam bys chodila, Marjo, Marjuško, a posad', se přece posad' u mě, tady, u mě. Odpočiň, si odpočiň přece, vždyť vypadáš, unavená vypadáš úplně, unavená. Tak sedni si, si přece sedni. Mám čaj. Naliju ti čaj. Tě zahřeje, odpočineš si, posílí tě.

MARJA ŠATOVOVÁ: To je hrůza. To je hrůza, jak mluvíte. Co se to s vámi stalo? Mluvíte jako blázen. „Si sedni, přece sedni, unavená, unavená vypadáš.“ To myslíte vážně, že se mnou budete mluvit takhle? Jako čuně? Jako všichni v tomhle městě? V téhle guberniální díře?! Copak už neumíte mluvit jako normální člověk?! (*Zavravorá. Šatov k ní rychle přiskočí. Zachytí ji a vezme jí kufr.*)

ŠATOV: Odpusť, odpusť mi, Marjuško. Já nechtěl. Sedni si, prosím tě. Posad' se u mě. Jsi celá zesláblá, ztrápená. Nikam tě nepustím. Zůstaneš tady u mě a zítra uvidíš, Marjo. Zůstaň, prosím.

MARJA ŠATOVOVÁ: No konečně. To to trvalo. Vás taky přimět k nějakému kloudnému

vyjádření, to je učiněný zázrak.

ŠATOV:

Ano, zázrak. Učiněný zázrak.

MARJA ŠATOVOVÁ:

Ale nechte už toho! *(Poslední slabiku vykřikne v záchvatu bolesti.)*

ŠATOV:

Copak? Copak je, Marjo, Marjuško, co je ti? Proboha, co je ti?

MARJA ŠATOVOVÁ:

Ach, bože! Vy jste tak nemožný, Šatove! Copak nevidíte, že rodím?

XXX

(Proměna. Zpět na slavnosti.)

LIPUTIN:

Velevážené, panstvo milé, a naše slavnost dobročinná, charitativní, ve prospěch guvernanteček, zkroušených, životem zkoušených guvernanteček pokračuje. Dalším, výstupem velkolepým, oblaží, nás všechny si dovolí oblažit, primabalerína, naše, tanečnice virtuózní, ladná, elegantní a ladná paní Virginská, s tancem svým, tancem z Labutího, na melodii z baletu Labutí jezero. Prosim, račte, paní Virginská.

(Na scénu nemotorně vtančí Virginská v baletní sukénce a v bagančatech. Nejdříve vtančí se špalkem, který odloží uprostřed scény.)

LIPUTIN:

A copak si to s sebou, copak nese si to? Že by špalek, ten to byl? Špalek? Snad originální, pojednání baletní originální toto, z venkovského prostředí bude? O našem lidu, lidu rolném, snad že by?

(Virginská opět odtančí a opět přitančí se sekyrou. A zatne ji do špalku.)

LIPUTIN:

Ach, no ano! No ano! Tady, bude se tady dneska dříví štípat, určitě štípat, dříví štípat bude. Primabalerínka jedna, rozkošná, vidíte? Rozkošná! *(Vilně se zavrtí.)*

(Nakonec Virginská vtančí s figurínou pupkatého buržoy v cylindru, ve fraku a s šerpou.)

LIPUTIN:

Ale chybí, tady už mi chybí, opravdu slova chybí. Co v plánu. Co vlastně v plánu, naše, má naše primabalerínka? S tímto pánem? Ctihodným, dozajista ctihodným, movitým. A šerpy, dle šerpy soudím, že snad, i snad s funkcičkou tou nějakou, že by snad? Od cara, báťušky, že by obdržel? Copak to má asi za lubem? Primabalerínka jedna. Tedy nechme, umění, nechme taneční tedy promluvit. Ať samo, za sebe hovoří, to umění. Taneční.

(Virginská chvíli nemotorně tančí s figurínou. Liputin přejde z Labutího jezera do Internacionály. Virginská pak položí figurínu na špalek, uchopí sekeru a utne jí hlavu. Následně do ní velmi zběsile seká, podobná rozdivočelé bakchantce. Sekání zdařile prokládá cákáním kečupu z velké plastové lahve. Na figurínu i na sebe. Zkrátka takové malé kečupové orgie. Náhle na scénu vtrhne

Gubernátor.)

GUBERNÁTOR: A dost! Dost bylo toho! Dost už! Já nepřipustím! Nepřipustím! Skandál! Nehoráznost! Odpornost! Anarchisti! Socialisti! Verbež se tady, nebude se tady, producírovat tady! Už! Nebude žádná! Zabráním! Zabráním já, tomu já! Já, gubernátor! Zakazuji! Dost! Dost! (*Chytne se za srdce.*) Julinko! Julečko! Špatně. Tak špatně mi je. Najednou. (*A sesune se k zemi.*)

LIPUTIN: Prosím o potlesk, prosím o potlesk. Pro gubernátora, pana. Jak vtipně, jak duchaplně, zhostil, se zhostil úlohy v představení, našem spektaklu na slavnosti, na této. Potlesk, prosím! Potlesk! Prostě mimořádný! Herecký výkon mimořádný!

(Z pozadí se ozve zoufalý hlas Julie Michajlovny.)

JULIE MICHAJLOVNA: Andrjušo... Andrjuško!

(Kromě toho řada lidí, místní honorace, chvatně odchází ze sálu.)

XXX

(Nikolaj Vsevolodovič a Marie Timofejevna. Marja Timofejevna mu klečí u nohou a objímá je.)

MARIE TIMOFEJEVNA: Konečně jste mě přišel navštívit, můj kníže. Odpusťte, jsem trochu neupravená. Nečekala jsem vás. Měl jste vyslat posla, který by mě zpravil o vašem příjezdu. A mohla jsem vás přijmout, jak si vaše urozenost zaslouží.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Vstaňte, prosím, Marie. Nejsem žádný kníže.

MARIE TIMOFEJEVNA: To už mi také říkali, ale já vím, že jsou to nesmysly.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Kdo vám to říkal?

MARIE TIMOFEJEVNA: Přece oni. Mé služebnictvo. Mé dvorní dámy. Ale nebojte se, mě neobelstí. Urozenou krev přece poznám. Přišel jste mě unést? Přišel jste mě vysvobodit?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: I tak by se to dalo říci.

MARIE TIMOFEJEVNA: Nebude to lehké, můj kníže.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Já vím.

MARIE TIMOFEJEVNA: Budou se vám v tom snažit zabránit. Budete o mě muset bojovat s jinými nápadníky. Může se vám postavit do cesty i můj otec, velkokníže, s celou svou armádou. A vy, jak vidím, ani nejste ozbrojen. Kde máte svůj meč, kníže? Kde máte zbroj?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Plácáte nesmysly, má milá.

MARIE TIMOFEJEVNA: Zamilovaní přece mohou plácet nesmysly.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: A vstaňte už konečně.

MARIE TIMOFEJEVNA: Ne. Takhle je mi dobře. U vašich nohou. Tak dlouho jsem je nemohla obejmout.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Musím si s vámi promluvit.

MARIE TIMOFEJEVNA: Tak mluvte, můj kníže. Cokoli řeknete, je pro mé uši nebeskou hudbou.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Koupil jsem ve Švýcarsku, v jednom překrásném zapadlém horském údolí malý domek. Tam bych chtěl žít. Utéct ode všeho a žít skromně a v ústraní. Pod horami. Každý den pozorovat západ slunce za vysokými štíty. Bloumat po okolních kopcích. Takhle bych chtěl zestárnout. Šla byste se mnou?

MARIE TIMOFEJEVNA: Teď ale plácáte vy, kníže.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Myslím to vážně.

(Marie Timofejevna mu pohlédne na tvář. Její výraz se prudce změní a odtáhne se.)

MARIE TIMOFEJEVNA: Kdo jsi! Ty pichlavý ďáble! Poslali tě oni? Abys mě podvedl?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Jací oni?

MARIE TIMOFEJEVNA: Ty nelidská stvůro! Ty prolhaná licoměrná bestie, co ses chtěl vydávat za mého knížete! Navedly tě mé dvorní dámy? Ty pokrytecké krvežíznivé pijavice? Poslal tě můj lokaj? Kam zmizel můj kralevic!? Kam zapadlo mé slunce?! Nesaháš mu po kotníky! Ty odporné, hnusné, tlusté prase! Ty Lžidimitriji! Ty skřehotavý falešný princ. Hrbatý strážník! Vyžraný Griško Otrepjeve! Táhni! Táhni z mého paláce, než tě dám zmrskat. Táhni!

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Sbohem!

MARIE TIMOFEJEVNA: Griško Otrepjeve!

XXX

(Po ulici kráčí ožralý Lebjadkin. Dva kroky dopředu, jeden dozadu. Opilecky si cosi mumlá pod nosem. Naproti mu vyběhne Šatov.)

ŠATOV *(překotně)*: Lebjadkine! Lebjadkine, tak rád jsem, rád, že vidím, vidím vás. Půjčte, příteli, půjčte mi, peníze půjčte. Žena, vrátila se mi žena. A rodí, rodí. Dítě rodí. Peníze, potřebuju peníze. Na bábu. Na porodní bábu. Lebjadkine, půjčte mi. Vrátím, co nejdřív vám to vrátím. A změním, o vás mínění změním, Lebjadkine. Máte přece, máte přece peníze!

LEBJADKIN: Co?

ŠATOV: Říkám, že žena, žena mi rodí. Vrátila se a rodí. Potřebuju peníze!

LEBJADKIN (*chvíli bez výrazu hledí, jako by mu pořád nedocházelo, co po něm Šatov chce, ale pak se náhle rozkřičí*): Táhni! Táhni, špíno žebrácká! Mých peněz, mých se ti zachtělo! Nic nedám. Nic! Běž jinam si, žebrat si běž! Jinam! Špíno jedna!

(Šatov chvíli stojí a hledí na Lebjadkina a pak mávne rukou a běží pryč.)

ŠATOV: Eh!

(Lebjadkin pokračuje v cestě napříč jevištěm. Opět dva kroky dopředu, jeden dozadu.)

LEBJADKIN (*opět brblá*): To by tak, se tak hodilo mu. Aby Lebjadkin, kapitán Lebjadkin, prachy rozdával. Špíně nějaké. Rozdával. Žádný blbec, žádný pitomec není, Lebjadkin. Kapitán. Ten pod čepicí, pod čepicí má, Lebjadkin. Hlupák není, žádný hlupák není. Lebjadkin. Kapitán.

(Mezitím naproti němu vystoupila neznámá zahalená postava. Lebjadkin si jí po chvíli všimne.)

LEBJADKIN: Příteli! Buď zdrav! Známe, známe se?! Dojem, mám dojem, že viděl, že už viděl jsem tě, někde. *(Postava mlčí.)* Tak pojď! Pojď se mnou! Ke mně domů. Popijeme. Napijeme se spolu. Však mám, peníze mám. Dost peněz. Tak co nenapil bych se. S kamarádem. S přítelem. Že jo? Rád, máš vodku rád? Jasně, že máš! Kdo neměl, by neměl rád, vodku, co? *(Obejme postavu a vlastně se o ni opře a odcházejí spolu. Když se postava otočí a je odváděna Lebjadkinem, vidíme, že za zády drží nůž.)*

XXX

(Petr Štěpánovič utěšuje Julii Michajlovnu. V popředí odnášejí sanitáci na nosítkách Gubernátora.)

JULIE MICHAJLOVNA: Andrušo! Nebohý Andrujško!

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: To bude dobré, Michajlovno, Julie, dobré. Vždyť říkal, doktor říkal, že vážné, není to vážné.

JULIE MICHAJLOVNA: Ach, Petříčku, Pét'ó, co udělal, co jste mi to udělal? Taková ostuda! Taková ostuda! Vždyť odcházejí. Lidi ze sálu odcházejí. A ti hosté, co u baru, co vodkou, tou se tam, vodkou nalévali, se smějí, smějí se. Všemmu smějí. Hruža, taková hruža.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Promiňte, promiňte, Julie Michajlovno, to nechtěl, jsem nechtěl. To netušil, netušil jsem, že tak nízkou, úroveň nízkou první výstupy, že budou mít. Netušil, opravdu. Ale teď, teď už jen lepší, lepší to bude. Věřte mi. Vždyť můj otec vystoupí, sám ještě. A konečně ušlechtilého, řekne vznešeného něco. A po něm Fjodor Michajlovič přečte. Něco. Jen stoupat, úroveň, stoupat bude, teď. Vždyť podívejte, podívejte, Varvara Petrovna ještě pořád, pořád je v sále. Takže hrozný, tak hrozný to není. A nakonec úspěch, úspěch to

bude.

JULIE MICHAJLOVNA: Ach, slibujete? Slibujete, Petříčku? *(Hledí mu do očí. Snad očekává i něco víc než odpověď. Petr Štěpánovič se jí také dlouze zahledí do očí a vášnivě ji políbí. Julie Michajlovna mu zcela zvláční v náručí. Mezitím vstoupí Nikolaj Vsevolodovič. Překvapeně hledí na nečekaný milostný výjev.)*

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Slibuji. Jen do sálu, běžte hezky do sálu. A ukažte, svou hrdost ukažte. Že nad věcí, že nad tou jste. Že avantgarda, umělecká, že ta nezaskočí, nepřekvapí vás. Že tolerantní jste, velkorysá. A to jste, přece jste, Julie Michajlovno? A že věříte, že konec, všechno dobrý konec vezme. Nakonec.

JULIE MICHAJLOVNA: Ano, ano, máte pravdu, pravdu, Petříčku. Ukážu. To ukážu. Jdu. Hned jdu. *(Znovu se na něho vrhne a líbá ho.)* Ach! *(Rychle odejde.)*

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Nikolaji Vsevolodoviči, to jsem rád, velmi rád, že vidím, vás vidím. *(Utírá si štítivě ústa kapesníkem.)* Trochu, pozdě. Pozdě jdete. O dost psiny přišel, jste přišel.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Pozoruji.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: A taky vědět, byste měl vědět, že Lizaveta, Nikolajevna Lizaveta, celá natěšená v kočáře, v bryčce na vás čeká. Už nějakou dobu. Venku.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Ano? A proč to dělá?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Protože jsem jí sdělil, že si přejete, aby na vás počkala. Kromě toho si myslím, že je odhodlána s vámi dneska vlézt úplně kamkoli.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Chudák Líza.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: To víte, Nikolaji Vsevolodoviči. Srdci člověk neporučí.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Máte pravdu. Co už s tím? *(Odejde.)*

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Tak tedy pokračujeme.

XXX

(Petr Štěpánovič jde do středu scény, kde mu přinesou basu prázdných lahví, kanystr a pruhy látky.)

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Přátelé, velevážené, panstvo. Dovolte, mi dovolte, abych předvedl, vám dneska, tady, předvedl, jak jednoduché, jak prostinké je bombu, malou příruční, skladnou, taky skladnou bombu vyrobit. Láhev obyčejnou, skleněnou láhev si připravíte. Lépe větší, než menší. Do ní, pak zasunete do ní, takto, trychtýřek, optimálně veliký. Popadnete, do ruky vezmete kanystr. Kanystr samozřejmě,

petroleje, s benzínem, nebo jinou, jinou látkou, hořlavou. Lépe prudčeji než méně prudčeji, hořlavou. Takto. A nalijete, trychtýřkem, do láhve nalijete, trychtýřkem. Tak aby plná, láhev plná byla. Ano, Vidíte? Už plná, plná je. Láhev. Nyní, nyní vezmete látku, pruh, proužek látky a do hrdla, láhve hrdla ho nacpete. Jako zátku, trochu jako zátku. Ale pozor. Nikoli všechen, celý hadřík. Kus hadříku, ten čouhat, vyčuhovat musí samozřejmě. A teď, no a teď a prostě teď je bomba už hotová. Stačí jenom, pak jenom ještě hadřík, konec hadříku zlehka namočit. Do petroleje, benzínu, či jiné, látky hořlavé. Radši více než méně, hořlavé, samozřejmě. A zapálit takto. (*Zapálí.*) A bomba je hnedle k použití. Samozřejmě, bombu se samozřejmě užívat, doporučuje užívat proti cílům hořlavým. Vhodná je třeba, vhodná k vhození do oken paláců s mušelinovými záclonkami. Do pokojů obložených nákladným, drahým dřevem a podobně. Ale ani kordóny, policejní, armádní kordóny, zcela imunní, nejsou zcela imunní proti bombě, této jednoduché bombě.

(Další dámy omdlévají, další lidé opouštějí v panice sál.)

XXX

(Po porodu zcela vyčerpaná Marja Šatovová. Nad ní stojí Kirillov a drží v ruce plačící dítě. Vběhne Šatov. Zarazí se.)

KIRILLOV: Promiňte, omlouvám se, Šatove. Slyšel jsem křik. Slyšel. Tak jsem přišel. A pomohl, trochu pomohl. Tohle, tohle je tuším vaše.
(Podává mu nemluvně. Šatov si v posvátné úctě sejme čepici a převezme si dítě od Kirillova.)

ŠATOV: Marjo, Marjuško... To je...

KIRILLOV: Tuším, že to, je to tuším dítě.

(Šatov na Kirillova udiveně pohlédne.)

Promiňte, omlouvám se, Šatove. Nejsem, zvyklý úplně nejsem, rodit, děti rodit. Nový život, pomáhat novému životu. Tak přemýšlím, trochu přemýšlím, jestli nepříčí, se to nepříčí trochu, filozofii, mé filozofii, mým názorům. Pomáhat, na svět. Novým lidem na svět. Na tento strašný, hrozný svět. Ale, kdo ví, třeba, taky třeba pochopí, tenhle člověk, nový člověk, že bohem, že může bohem se stát, jenom když sebevraždu, když se zastřelí, sám zastřelí. Však víte. Už vysvětloval, jsem vám to vysvětloval. Několikrát. Vysvětloval. Tak já půjdu. Asi tedy půjdu. (*Chvilku nerozhodně stojí. Pak rychle odejde.*)

MARJA ŠATOVOVÁ: Kde jste, proboha, zase byl, Šatove? Co vás to napadlo, nechat mě tady samotnou. Ještě, že ten Kirillov má víc rozumu než vy. Kdyby

jeho nebylo, tak bych už nejspíš dávno duši vypustila. A tohle, tohle (*s odporem*) dítě nejspíš se mnou. To je ale zvláštní člověk, tenhle Kirillov. Zvláštní. Celou dobu, co jsem rodila, mi vyprávěl o své sebevraždě.

- ŠATOV: Odpusť, odpusť mi, Marie. Marjuško. Snažil jsem se, strašně snažil, sehnat peníze, sehnat porodní bábu, ale nedokázal jsem to. Odpusť. (*Rozpláče se.*)
- MARJA ŠATOVOVÁ: Proboha, Šatove, nechte toho! (*Zasténá bolestí.*) Fňukáte jak stará baba.
- ŠATOV: Odpusť, odpusť mi, Marjuško. Tady, tady, vem si děťátko k sobě. Potřebuje přece k mámě.
- MARJA ŠATOVOVÁ: Odneste ho. Do sirotčince ho odneste. Tam mu bude líp. Nechci ho. Je to dítě toho... toho bídáka. Nechci ho.
- ŠATOV: Ale co to povídáš, Mášo, Mášenko?! Co to plácáš? Kam bych ho nosil? Vždyť přece potřebuje mámu. A taky tátu potřebuje. Vždyť je to přece tvoje dítě. A je to taky moje dítě. Moje dítě. Nikam ho neodnesu. Zůstane tady. S námi. Ach Marjo... Marjuško.
- MARJA ŠATOVOVÁ (*něžně*): Šatove, vy jste ale takový idiot.
- (*Vstoupí Virginskij.*)
- VIRGINSKIJ: Půjdeme, Šatove?
- ŠATOV: Hned. Hned to bude. (*Nakloní se k Marii, políbí ji na čelo a udělá jí na něm prstem křížek.*) Počkej tady na mě. Hned jsem zpátky.
- MARJA ŠATOVOVÁ (*náhle vyděšeně*): Kam chceš jít, Šatove? Zůstaň se mnou. Zůstaň s námi. Vždyť tě potřebujeme. Ty už se přece nevrátíš! Víím to! Nikam nechod'!
- ŠATOV: Ale jdi ty, Marjo, Marjuško moje. Jenom na chvílku odejdu. A hned budu zpátky. Konečně jim předám tu pitomou tiskárnu a pak už budeme pořád spolu. A cestou zpátky seženu peníze a koupím ti konečně něco pořádného k jídlu. Abys měla dost síly. Abyste měli oba dost síly. Vždyť jsi úplně zesláblá. Poprosím Kirillova, aby na vás dohlédl, když tady nebudu. Opravdu. Věř mi. Marjo, Marjuško. Vráťím se brzy. (*Postaví se. K Virginskému.*) Můžeme.

XXX

(*V zákulisí slavnosti.*)

- FJODOR MICHAJLOVIČ: Štěpáne, Trofimoviči Štěpáne, to je skandál, to je prostě skandál. Rozvrat. Něco takového. Co dovolují si, dovolili si. Tihle, tihle anarchisti, socialisti tihle. Varvara Petrovna bledá, bledá sedí v

první řadě. Krve nedořezal by v ní se. Krve. Julie Michajlovna štká, bez ustání tiše štká. Gubernátora odvezli na nosítkách. A lidi, rodiny vznešené, významné, sál opouštějí, sál, hromadně odcházejí. Jen lůza, jen ta zůstává. Obchodníci nějací, bezvýznamní jenom. Úředníci druhořadí. Skandál, nehoráznost. Nechod'te tam, Štěpáne Trofimoviči. Nechod'te. Zapřísahám, vás zapřísahám, nechod'te!

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ:

Uhněte, Fjodore Michajloviči, z cesty, mi z cesty jděte. Vím přece, moc dobře vím, co čeká, co čeká mě tam. Moc dobře. Ale někdo, musí, tohle zastavit musí, tohle. Do očí vmést, jim vmést. Pravdu nejlépe, velikou nějakou. Pravdu. A zachránit. To celé zachránit. A na sebe, беру to na sebe, tohle. Udělám to. Dokážu. Snad to ještě dokážu. Úkol tento. Snad síly, sil dost ještě mám. Sil svých. Uhněte. Jdu. (*Odsune Fjodora Michajloviče a vykročí do středu jeviště.*)

XXX

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ:

Dámy a pánové! Se dostal, do ruky, mi do ruky, jeden z letáků. Těch lístečků, protizákonných lístečků, letáků, co šíří, se šíří, po gubernii. Šíří. V době poslední. A musím, prostě musím prohlásit, že hloupost úplná. Větší hloupost neviděl, jsem neviděl, nečetl dosud, než jsou. Ty letáky než jsou. Jen dostal, do rukou jsem je, ty lístky, letáky ty, hned viděl. Jsem viděl, že hloupé, úplně hloupé jsou. Kdyby aspoň trochu, krapet aspoň chytřejši, chytřejší byly, formulovány byly, pak snad, možná řekl bych, možná, nu dobrá. Dobrá, mládí se vybouřit, zlobit trochu potřebuje. I já zlobil, jsem zlobil. Vždyť téměř, já téměř dvacet let na Sibiři strávil. Téměř. Ale místo, namísto toho, to jsem raději u statkářů činnost podvratnou vyvíjel. Protože vím, uvědomil jsem si, že co na Sibiři, co počal bych, si tam, co? Že tady, v gubernii, tady užitečný budu. A tak, však víte, u Varvary Petrovny, ctihodné, zde sedící, jsem humanitu, a myšlenky nové, šířil a hlavně, především dětem, jejím dětem vštěpoval. A gubernii zdejší obecně povznášel. Vzděláním svým. A o to, vážení, o to běží. V první řadě, především. O to.

LIPUTIN (*křičí z povzdálí*):

Jo, jo, starý papriko. Víme, že o tebe hlavně běží.

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ:

A tak promluvit, promluvit musím, dneska musím.

VIRGINSKÁ:

O sobě přece promluvit musíš.

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ:

O věci, která přesahuje. Nás všechny přesahuje. O kráse, o krásnu promluvit musím. Já, člověk nad hrobem, já. Chci mluvit, o čem, o tom, o Raffaelovi. O Shakespearovi. O Michelangelovi a jedno, chci říci jedno. Že krása, že krásno, že Raffael, Shakespeare, že Michelangelo, pro mě, jsou pro mě a to zdůraznit, opakuji, já musím zdůraznit a Raffael a Shakespeare, i Michelangelo by dali, mi za pravdu dali, a souhlasili, se mnou, s nad hrobem, člověkem nad hrobem souhlasili, že krása, krásno, je nad všechny, všechny

rebélie, nad všechny revoluce. Že jenom krása, člověku, tomu dává křídla, krása. A pravda, protože o tu taky jde. Protože s pravdou a krásou, to nejde, prostě hádat se nejde. Věčné, ty věčné jsou. A tak to je. Tak to prostě je. A letáky, lístečky žádné nezmění, na tom nic nezmění.

(Bouřlivý výbuch škodolibého smíchu. Další lidé z publika odcházejí.)

XXX

(Nikolaj Vsevolodovič se obléká do županu. V posteli leží „rozvrkočená“ Lizaveta Nikolajevna.)

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Tak se to, stalo se to.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Ano. Stalo.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Hm.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Děje? Něco se děje?

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Jinak. Představovala jinak, jsem si to.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Jak jinak?

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Hm.

(Nikolaj Vsevolodovič se na ni tázavě podívá.)

Prostě jinak.

(Tázavý pohled nepřestává.)

Víte, Nikolaji Vsevolodoviči. Prostě tak. Tak, že když obejmete, když obejmete mě, že se propadnu, do hlubin, možná spíš výšin, víru, divokého víru, který zahubí, mě zahubí, anebo vysoko, mě vysoko vynese, ke hvězdám, třeba. Že rozprsknu se, v objetí, ve vašem objetí...

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Rozprsknete?

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Ano, že rozprsknu, že duši, mou duši ze mě vysajete a pak nový, život nový život, úplně, ten do mě vdechnete. Mí duši vrátíte, jinou ale už, jinou. Bohatší, vznešenou, takovou, že přejde, do mě přejde, ta duše, zpátky a že stará duše, má stará to bude, ale už jiná, bude jiná úplně. Že budu jiná.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Nejste jiná?

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Ne.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Hm. To mrzí, mě mrzí.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Mě taky.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Hm.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Hm.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Víte, měl jsem, takový sen jsem měl.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Jakýpak, Nikolaji Vsevolodoviči?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Toužil jsem...

LIZAVETA NIKOLAJEVNA (*dychtivě vpadne*): Po mně?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Toužil jsem po klidu. Občas. Někdy. Po všem tom...

LIZAVETA NIKOLAJEVNA (*zklamaně*): Ach tak...

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Že odstěhuju se, odjedu s ženou, milovanou bytostí. Někam, daleko někam. Třeba do Švýcarska, do malého domku, takového, malého, pod horami. Ode všeho. Tohohle běsnění. I od běsů, svých běsů, všech těch. Běsů. Ať už pokoj, ten mám. Ode všeho. A od toho, hlavně od toho, jak pořád, někdo čeká něco, ode mě čeká. Pořád něco. Jen ona a já. Ona, co nic nečeká. Co ví. Jen dva, jen my dva.

(Lizaveta Nikolajevna na něho chvíli hledí a pak se začne hlasitě smát.)

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Nevěděla, vůbec nevěděla jsem. Že takový, smysl pro humor takový, máte, Nikolaji Vsevolodoviči. Nevěděla.

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Děkuji.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Tak já taky. Taky řeknu, vám řeknu. O snech, svých snech, co vysnila si, jsem si vysnila. Ale vážně, vážně řeknu. To myslím. Vážně. Že kamkoli přijdu, s vámi přijdu, povedete mě, zavěšena budu do vás, kamkoli, přijdeme, tak všechny oči, zraky všech jenom na nás, na nás budou, hledět budou a říkat, budou si říkat, takový pár, takový krásný pár, anebo jenom civět, jenom civět budou a závidět. Pozornost, kam se hneme, tak pozornost jenom na nás, na nás bude upírat se. A budou říkat si, jak sluší, jak krásný pár jsme. A ten Stavrogin, ten konečně vybral, tu správnou vybral. Takhle mluvit, tohle říkat budou. A když spojíme, já pět set svých, pět set duší, ale další zdědím, sedm set zdědím, a vy svých dvě stě, ale dalších patnáct set mít, budete mít, až Varvara Petrovna, až ta umře, chuděrka, tak ty zdědíte, takže duší, mít celkem duší budeme mít, no kolik, kolik duší budeme mít? No tak, Nikolaji Vsevolodoviči, snad počítat, snad umíte počítat, přece, ne? No?

LIPUTIN: Odpuště, promiňte, Lizaveto Nikolajevno, netuším.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA (*dychtivě*): Skoro tři tisíce duší, Nikolaji Vsevolodoviči! Tři tisíce! A budu moci, taky budu moci v nákladu, mnohem větším nákladu, vydávat kroniku. Však víte, tu kroniku, co přál jste si. Co navrhl, vy sám navrhl jste mi. O které jednala, jsem jednala s Petrem Štěpánovičem. A tím, tím podivínem. Jak se jenom, jenom jmenoval?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Šatov.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Ano, tak s tím. Ale to opatrně, samozřejmě opatrně. Jistě. Nepromrháme jmění přece, neutratíme, za literaturu nějakou, že?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Ano, to hloupost, úplná hloupost by byla.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Vidíte?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Máte moc krásnou hedvábnou šálu. Smím si ji na chvíli půjčit?

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Ale jistě, jistěže, Nikolko, jistěže můžeš. Vždyť už patříme, my teď, už k sobě patříme, vidíte? A co je moje, je tvoje i. Tvoje. Vidíte?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: To jsem rád.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: A kolik? Kolikpak je hodin, Nikolko?

NIKOLAJ VSEVOLODOVIČ: Bude něco po půlnoci.

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Takže ta záře, támhle na obzoru záře, to asi není, že? Není svítání.

XXX

(V zákulisí slavnosti. Na scénu prudce vstoupí Varvara Petrovna následovaná Štěpánem Trofimovičem, Julií Michajlovnou, Petrem Štěpánovičem atd.)

VARVARA PETROVNA: Odcházím! Já prostě odcházím! Tohle už dál nesnesu! Nesnesu! Michajlovno, Julie Michajlovno, očekávala, já očekávala od vás aspoň nějakou, soudnost nějakou, ale tohle? Tohle? Vy snad zbláznila, jste se zbláznila úplně! A vy, vy, Štěpáne Trofimoviči, vy jste se v očích, mých očích znemožnil definitivně! Odepsal! Dvacet, dvacet let vás živím, dvacet! A to mám, za to mám? To mám? Za to?

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Ale vždyť, Varvaro Petrovno, vždyť já, já jsem neselhal. Copak nepochopila, jste nic nepochopila? Vždyť do tváře, jsem vmetl do tváře, co myslím, co myslím si o nich!

VARVARA PETROVNA: Mlčte! Vy mlčte už konečně! Vy, vy, žvanile!

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: To líto, líto je mi, že odcházíte, už odcházíte, Varvaro Petrovno. No dobrá, přiznávám, jsem ochoten, uznat ochoten, že nedopadlo, prostě nedopadlo, úplně to, dobře úplně. Ale my snažili, snažili se, jsme přece. *(Rozpláče se.)* Vždyť dělali, co mohli jsme. Co mohli. A vy teď... No dobře, dobře. Jsme mladí, nezkušení. Ale snažili jsme se. Snažili. Vidíte, Julie Michajlovno? Snažili! Takhle nemůžete, nemůžete odejít.

JULIE MICHAJLOVNA: Neplač, Petříčku. Prosím neplač. Já vím, vím, že tak, nemysleli jste to tak.

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Ale já se přece taky snažil, Varvaro Petrovno. Upřímně.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ (*nadále upřímně pláče*): Ano, všichni jsme se snažili. Je vina, snad naše vina, že nedokázali, jsme nedokázali vašim nárokům, vašim požadavkům dostat? Je to snad naše vina? Vždyť jste tak náročná. Tak uzavřená. Nikdy nevyslovila jste, neřekla, jak představovala byste, si slavnost tuhle představovala. A my se snažili, víte, Julie Michajlovno? Snažili!

JULIE MICHAJLOVNA: Ano, opravdu, Snažili se, Varvaro Petrovno. To mohu dosvědčit. Snažili.

VARVARA PETROVNA: Zešilela jste? Vy jste opravdu zešilela?

JULIE MICHAJLOVNA: Ne. Proč?

VARVARA PETROVNA: Odcházím! (*Křičí.*) Drožka! Drožka! (*A odejde.*)

PETR ŠTĚPÁNOVIČ (*chytne Julii Michajlovnu za ruce, plačtivě*): Já myslím, opravdu myslím, že Varvara Petrovna, prostě nemá, nemá smysl pro progresivní umění.

JULIE MICHAJLOVNA (*v opojení*): Ano. To nemá. Bezpochyby nemá.

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ (*na to chvíli hledí, pak vyděšeně*): Varvaro Petrovno! Varvaro Petrovno! Počkejte na mě!

JULIE MICHAJLOVNA: Ach, Petře Štěpánoviči. Když dotýkáte se, mě dotýkáte, mám pocit, že se nebe zbarvuje do ruda.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ (*pohlédne na nebe*): Opravdu!

XXX

ŠATOV: Tak tady máte tu tiskárnu. Ještě něco chcete?

VIRGINSKIJ: Ano, ještě něco.

ŠATOV: A co?

(*Virginskij se chvíli rozhlíží kolem. Na někoho gestikuluje.*)

LIPUTIN (*šeptem*): Ne, já tam nejdu. (*Vzápětí někdo Liputina vystrčí na scénu. Za ním se objeví Virginská.*)

(*Virginskij gestikuluje na Liputina. Ten na něho vrtí hlavou. Atd.*)

VIRGINSKIJ: Raz, dva...

ŠATOV: Víte, Virginskij, Liputine, narodilo se mi dneska dítě. Já vím, řeknete, že není moje. No dobře, není. A co, co má být? Víte, jak je to krásné? Víte? Takové dítě? Úplně bezmocné. Pláče. Bezmocné. A vy na něho koukáte a říkáte si. Prostě si říkáte. To je krása, taková krása to je.

VIRGINSKIJ (*chvíli váhá a pak*): Raz, dva... Řekl jsem dva? Asi jo. Tři, teď!

(*Virginskij a Liputin se vrhnou na Šatova. Uchopí ho za ruce a přimáčknou k zemi.*)

ŠATOV (*nechápe*): Co to děláte?

(*Vystoupí Virginská s revolverem a přiloží ho Šatovovi ke spánku.*)

VIRGINSKÁ: Ve jménu revolučního výboru, jste odsouzen k smrti, Šatove...
(*Zmáčkne spoušť. Rána nevyjde. Mačká dál. Žádná rána. Vyčítavě pohlédne na manžela.*)

ŠATOV: Co?

VIRGINSKIJ: Neřekl, mi neřekl nikdo, že do něho náboje, mám dát náboje.

ŠATOV: To je nějaký vtip, že?

(*Virginská chvíli přemýšlí. Pak zvedne tiskárnu a... Do tmy zazní tři tupé rány.*)

xxx

(*Fjodor Michajlovič čte ze svého románu.*)

FJODOR MICHAJLOVIČ: Hraběnka mě přijala roztomile, vlídně mi podala ruku a dosvědčila, že si mě už dávno přála u sebe vidět. Sama nalévala čaj z nádherného stříbrného samovaru, (*přiletí ohryzek*) kolem kterého jsme se posadili, já, kníže a ještě nějaký tuze vznešený pán, postarší a s hvězdou, poněkud škrobený a diplomatických způsobů. (*Přiletí rajče.*) Tento host se těšil patrně velké úctě. Hraběnka po svém návratu z ciziny ještě nenavázala během letošní zimy mnoho známostí a nezajistila si společenské postavení, jak chtěla a spoléhala. (*Přiletí hlávkový salát.*) Kromě tohoto hosta zde nikdo nebyl, a nikdo se nedostavil po celý večer. Hledal jsem očima Kateřinu Fjodorovnu. Byla s Aljošou ve vedlejší pokoji, ale sotva uslyšela o našem příchodu, hned přišla za námi. (*Přiletí okurka.*) Já... Já... Já...¹

HLAS: HOŘÍ!!! ZA ŘEKOU HOŘÍ!!!

xxx

(*Vytřeštěný Liputin, Petr Štěpánovič. Klaustrofobní rozhovor v postranní komůrce ozařovaný září pekelné výhně.*)

LIPUTIN (*úzkostně šeptá*): Nehoří, to nehoří paláce, ne pozlacené, hedvábím naducané paláce. To dělnická, čtvrt za řekou, dělnická hoří. Jak to, jak to, že

---

1 F.M. Dostojevskij: Uražení a ponížení. Přeložila Tatjana Hašková

dělnická, chudinská čtvrť? Jak to, že ta? Sliboval, vy sliboval jste, že paláce, že vily shoří. Záclony mušelinové. Parkety, obložení mahagonové, že shoří. Ale dělnická, čtvrť dělnická hoří, ubožáků, chudáků čtvrť hoří. Říkají, oni říkali, že zapálili, že židi zapálili, dům zapálili. Ten dům, kde Lebjadkin, se sestrou, tak ten, kde bydleli. Lebjadkin. Že zabili, je zabili. Lebjadkina. A sestru jeho, že zabili, židi zabili. Že pannu, že pannu zabili, vykrvili, sestru Lebjadkinovu. A pak zapálili. Dům zapálili. Aby nepřišlo, nepřišlo se na to. Jak to bylo. A tak běželi, dělníci běželi. Do gheta, do čtvrti židovské. A zapálili, ji zapálili. Když Virginskij, viděl když to, Virginskij, běžel, hned běžel tam. My s ním, běželi. Křičel, on křičel na ně.

VIRGINSKIJ:

Co blázníte? Co blázníte? Tam! Tam za řeku běžte! Tam to zapalte! Tam podpalujte! Čtvrť luxusní! Buržousty upalte! Palác gubernátorův ať popelem, popelem lehne! Blázni! Vy blázni!

LIPUTIN:

A oni, oni, popadli, ho popadli a hodili, a křičeli, na něj křičeli, ty špíno, židovská špíno, a do plamenů hodili ho. Virginského. A Virginská, ta za ním, do ohně, za ním skočila. Asi zachránit, ho chtěla, zachránit. A shořela, shořela, Virginská. A židi, když doslechli, když zjistili, to zjistili. Si mysleli, že muslimové, že ti to byli. Kdo zapálil, jim domy zapálil. Muslimové. A běželi, do čtvrti muslimské, arabské, a zapálili, ji zapálili. A muslimy pobíjeli. A muslimové, když zjistili, když viděli to, tak mysleli, že hinduisti, že to hinduisti zapálili, domy jejich podpálili. A běželi, a do čtvrti, hindské čtvrti běželi a zapálili, pálili a zabíjeli. Hinduisty zabíjeli. A lehlo, tak lehlo všechno. Hoří všechno. Úplně všechno. Jenom druhý, ten druhý břeh. S paláci velkými, vilami luxusními, ten nehoří. Vůbec nehoří. Vůbec. Vůbec. Šatova jsme zabili, jak jste chtěl. Zabili. A přitom dítě. Právě dítě se mu narodilo, prý. Co budeme dělat? Co?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ:

Odjedu.

LIPUTIN:

Odjedete?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ:

Nikolaj Vsevolodovič už nejspíš taky odjel.

LIPUTIN:

Vsevolodovič, Nikolaj Vsevolodovič, ten houpe se. Ten visí. Kousek od domu Lizavety Nikolajevny se oběsil. Na šále, hedvábné šále. Statkářský synek visí. A Nikolajevna Lizaveta, s Varvarou Petrovnou pod ním klečí. Rukama lomí. A v zrcátku kontrolují, se prohlížejí, jak vypadají, u toho nářku vypadají.

VARVARA PETROVNA (*srdceryvně*): Ach! Synku můj, synku! Co udělals to, mi to udělal? Co?! (*Prohlíží se v zrcátku.*)

LIZAVETA NIKOLAJEVNA: Nikolko! Můj Nikolko! Tak šťastní, mohli tak šťastní jsme být mohli! (*Prohlíží se v zrcátku.*) Né! Jsem rozčuchaná, úplně

rozcuchaná!

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: A co můj otec? Ctihodný Štěpán Trofimovič.

LIPUTIN: Stojí, ten stojí, opodál a mumlá si, pod nosem mumlá.

ŠTĚPÁN TROFIMOVIČ: Ne, nezůstanu, tady já nezůstanu. Neváží, tady, nikdo si mě neváží tady. Odejdu. Navždy odejdu. Tam, kde lidi vzdělané, ty v úctě mají. Tam odejdu. Tam. Rozhodně! (*Chce odejít. Neodejde.*)

(*Vstoupí Julie Michajlovna.*)

JULIE MICHAJLOVNA: Petříčku! Tady jsi, Petříčku! Tak aspoň něco. Aspoň. Fjodor Michajlovič, aspoň ten. Zachránil. Mou slavnost zachránil. Důstojně, čte, důstojně. Sice zeleninu, na něho zeleninu kdosi hází. Ale čte. Drží, statečně. Ach, ten Fjodor Michajlovič. Půl města hoří. Slavnost, slavnost příšerně, dopadla příšerně, ale aspoň Michajlovič, Fjodor Michajlovič zachránil. Mě zachránil. Úroveň zachránil, Petříčku.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Jdi do prdele, Julie Michajlovno!

(*Petr Štěpánovič odejde.*)

Epilog

(*Petr Štěpánovič, Kirillov.*)

KIRILLOV: Už?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ano. Už. Jste připraven?

KIRILLOV: Za řekou hoří. Velký požár. Máte s tím něco společného?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: S pitomostma nemám nic společného.

KIRILLOV: Foukal jste, foukal do jiskřiček a požár vám nevoní?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Dost žvástů. Tady mi to podepište.

KIRILLOV (*podepíše, pak ho papír zaujme*): Doznávám, že ve spolčení s Šatovem jsme štváli dělníky a jinou spodinu, rozšiřovali letáky a nakonec sami založili požár v chudinské čtvrti. Protože se chtěl Šatov ke všemu doznat, zavraždil jsem ho. Nyní pod tíhou dokonanych zločinů dobrovolně odcházím ze světa. Ale tak to přece...

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Není? A co na tom záleží? Sám jste říkal, že je vám všechno jedno. Chcete se přece stát bohem? Tak neotálejte a hurá do toho.

KIRILLOV: Šatov je mrtvý?

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Ano. Zemřel, bohužel, pozdě. Ještě tím svým nacionalistickým náboženským blouzněním stihl nakazit chudinu, takže si zapálila

vlastní střechu nad hlavou.

KIRILLOV: Povedené. Říkal jsem si, že bych se místo zastřelení mohl na ulici polít benzínem a zapálit. Ale měl jsem strach, aby ode mě něco nechytl.

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Zastřelení je v této chvíli postačující.

KIRILLOV: Dobře. *(Vytáhne pistoli.)*

(I Petr Štěpánovič vytáhne pistoli.)

Buďte klidný. Udělám to. Měsíce se na to připravuji. I když jste mě, přiznám se, trochu zaskočil. Ale jsem připraven. Odhodlán. A udělám, to. Teď hned to, udělám. *(Přiloží si pistoli ke spánku. Nemůže se přinutit zmáčknout spoušť.)* Do spánku, do spánku není, to není ono. Přece jen. Chci výraz, klidný výraz, mít výraz, ve tváři, výraz. A když střelím, když střelím se, do spánku střelím, pak mohlo, by ustřelit mi, kus tváře ustřelit. Tak spíš, do srdce spíš, co říkáte? Tak do srdce. *(Přiloží si pistoli k srdci.)* Ale co když minu, když minu srdce? Je maličké, tak maličké je, to srdce. A minout to srdce, to stát, se může stát. Může, prostě. Tak radši do čela. Nejlepší, to nejlíp půjde, do čela. Jen malá, dírka malá, a půl hlavy chybí, tady, vzadu tady, chybí, bude chybět, taky, chybět. Tak když o tom, o tom tak mluvím, tak do pusy možná, do pusy radši. To nepoškodí, tvář nepoškodí, ale zas. Ta půlka, zadní půlka, hlavy, hlavopůlka. Tak snad, lepší bude, snad ten spánek. Přece jenom, že? *(Přiloží si třesoucí se rukou pistoli ke spánku. Petr Štěpánovič k němu rychle přistoupí a oběma rukama mu chytí ruku s pistolí u hlavy.)*

PETR ŠTĚPÁNOVIČ: Pomůžu vám.

KIRILLOV *(s úlevou)*: Děkuji.

(Výstřel.)

XXX

(Fjodor Michajlovič zcela zaházený zeleninou stále čte. Z hromady zeleniny mu vyčnívá už pouze hlava.)

FJODOR MICHAJLOVIČ: A dovolte mi, přátelé, už jen slov, několik slov závěrem. Krátce tedy, jenom. Už jen krátce. Bylo pak tu veliké stádo vepřů, kteříž se pásli na hoře. I prosili ho, aby jim dopustil do nich vejít. I dopustil jim. I vyšedše ďáblové z toho člověka, vešli do vepřů. I hnalo se stádo prudce s vrchu do jezera a ztonulo. A viděvše pastýři, co se stalo, utekli a šedše vypravovali v městě i po vseh. I vyšli, aby viděli, co se stalo. I přišli k Ježíšovi a našli člověka toho, z kteréhož ďáblové vyšli, oděného a majícího rozum, an sedí

u noh Ježíšových. I báli se. A vypravovali jim také ti, kteříž byli viděli, kterak jest ten vyproštěn, jenž d'ábelství měl.² Tak to je citát, citát takový, z Bible, myslím, ano, z Bible. Ze Zákona nového. Tak omluvte, sníženou kvalitu, toho, jazyka omluvte. Měl přepsat, jsem to přepsat, nejspíš, než přečetl, to přečetl jsem tady. Ale uznejte, sami uznejte, že kouzlo. Prostě kouzlo, pořád to má kouzlo, takové, určité. Vid'te? Vid'te? Vid'te?

(Kdosi k němu zezadu rychle přistoupí a narazí mu na hlavu obří tykev. Hromada zeleniny je tedy finálně navršena.)

KONEC

Tehdy tam bylo veliké stádo vepřů pasoucích se na hoře, a tak ho prosili, aby jim dovolil vejít do nich. A on jim to dovolil. Démoni tedy vyšli z toho člověka a vstoupili do vepřů a to stádo se rozběhlo ze srázu do jezera a utopilo se. Když pak ti, kdo je pásli, uviděli, co se stalo, utekli a cestou to vyprávěli ve městě i na venkově. Lidé tedy vyšli, aby viděli, co se stalo. Když přišli k Ježíši a našli toho člověka, ze kterého vyšli démoni, jak sedí u Ježíšových nohou oblečen a při zdravém rozumu, dostali strach. Ti, kteří to viděli, jim pak vyprávěli, jak byl ten, který měl démony, zachráněn.

---

2 Evangelium Lukášovo, kap. VIII, 32-36 a zároveň jedna z citací předeslaných románu Běsi